

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ในจังหวัดสงขลา

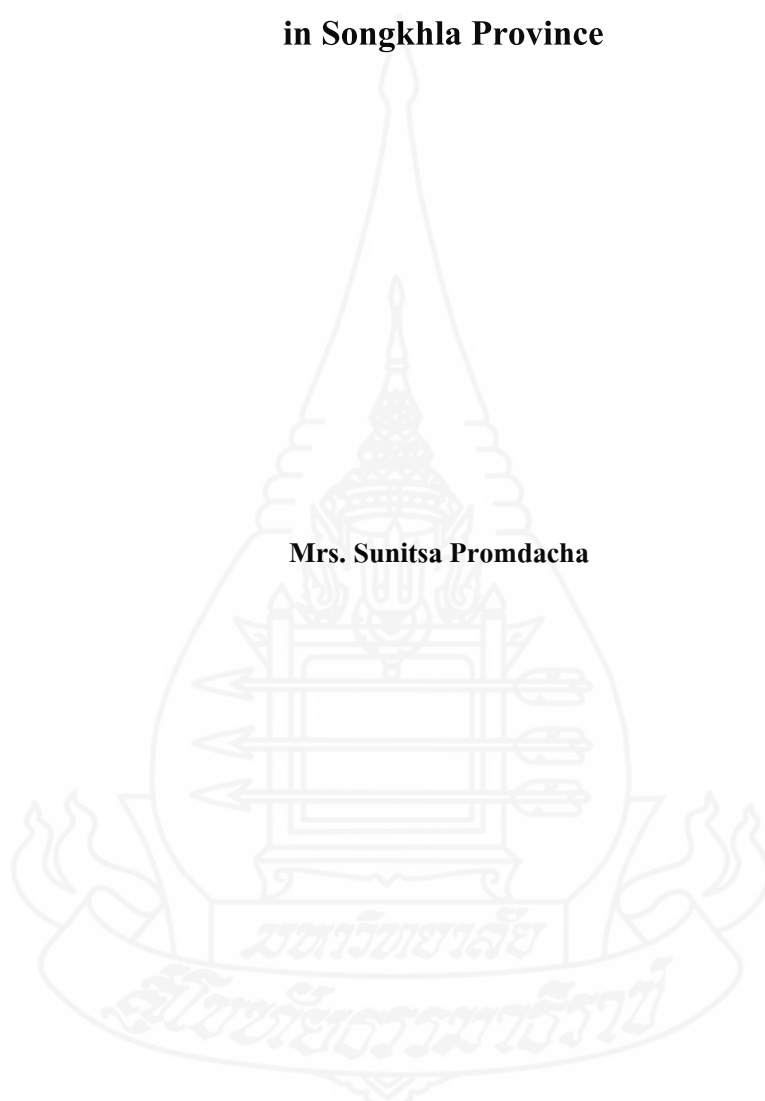
นางสุนิตา พรหมเดชะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

**Operational Participation of the Community Rice Center Members
in Songkhla Province**

Mrs. Sunita Promdacha

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในจังหวัดสงขลา
ชื่อและนามสกุล นางสุนิตสา พรหมเดชะ
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์

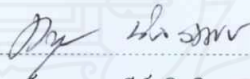
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยชะคง)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

๑๖

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา

ผู้วิจัย นางสุนิตา พรหมเคชะ รหัสนักศึกษา 2569002385

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลย์ นิลวิเศษ (2) รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์

ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลส่วนบุคคลทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา 10 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 662 คน กลุ่มตัวอย่างมาจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลาที่ได้รับการจัดชั้นอยู่ในระดับดีมาก ในอำเภอลิพหนคร จำนวนสมาชิก 42 คน และระดับดีในอำเภอสทิงพระ จำนวนสมาชิก 28 คน และในอำเภอรัตนภูมิ จำนวนสมาชิก 80 คน รวมทั้งสิ้น 150 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และการจัดอันดับ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.23 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.40 คน ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม แต่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เคยเข้าร่วมประชุมฝึกอบรม และมีแรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกในระดับมากที่สุดคือต้องการช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน ส่วนใหญ่ครัวเรือนมีอาชีพเกษตรกรคือทำนาและสวนยางพารา แรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.77 คน ลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ขนาดพื้นที่ทำนาตามโครงการศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ย 4.95 ไร่ รายได้จากการประกอบอาชีพในครัวเรือนเฉลี่ย 63,744.67 บาท แหล่งเงินทุนทางการเกษตรส่วนใหญ่จะใช้เงินทุนของตนเอง และได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรในระดับมากจากเกษตรกรอำเภอ (2) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระดับปานกลางในภาพรวมและการดำเนินงานอีก 3 ด้าน ได้แก่ การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ยกเว้นการวางแผนพัฒนาซึ่งมีส่วนร่วมในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มในระดับมาก และมีส่วนร่วมในการได้รับผลกำไร/เงินปันผลในการร่วมรับผลประโยชน์ในระดับน้อย (3) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีปัญหาในการดำเนินงานระดับน้อยในภาพรวมและทุกประเด็น โดยเฉพาะงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม และให้ข้อเสนอแนะในระดับมากกว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม ศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสงขลา

Thesis title: Operational Participation of the Community Rice Center Members in Songkhla Province

Researcher: Mrs. Sunita Promdacha; **ID:** 2569002385;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Pornchulee Nilvises, Associate Professor; (2) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor; **Academic year:** 2014

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) personal social and economic state of members of community rice centers in Songkhla Province; (2) their participation in the operation of their community rice center; and (3) their problems and recommendations on the operation of their community rice center.

The population in this study was 662 members of the community rice centers in 10 districts of Songkhla Province. The 150 samples were selected by using specific random sampling methodology, these were 42 members of the community rice center in Singhanakhon District of Songkhla Province who were graded to be in very good range, plus 28 members in Sathing Phra District and 80 members in Rattaphum District of Songkhla Province who were graded to be in good range. Data was collected from the samples using interview form as the research tool. Data analysis was done by computer program. Statistics used were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, minimum value, maximum value, and ranking.

The findings of this study were as follows: (1) Most of the studied members of the community rice centers were female, with average age at 54.23 years. They were educated at lower primary level. The average number of their household members was 4.40 persons. Most of them had no social position. They were mostly a member of a farmer group and a client of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. They used to participate in meetings and training courses. Their motivation, at the highest level, for applying to be a member of the center was their need for developing their village and community. The occupation of most of them was a farmer who had done rice farming and had raised Para rubber plantation. The average quantity of their household labor was 2.77 persons. The land used for doing rice farming was their own land. The average size of their area used for doing rice farming adhering to the community rice center project was 4.95 Rai. The average of their household income was 63,744.67 Baht. They mostly used their own capital in doing farming. And they had received agricultural information at high level from the government officer of agriculture in their district. (2) The studied members generally participated in the operation of their community rice center at medium level, and in 3 aspects were as follows: the activity operation, the profits receiving, and the follow-up and evaluation. Except in development planning, they participated at high level, and also in attending meetings in order to operate their group activities; and they participated at low level in gaining profit and dividend sharing in order to the profits receiving from their operation. And (3) the studied members generally had problems on their operation at low level in every issue, especially the budgets from the government which were insufficient for the operation of the center. They recommended at high level that the related officials should have pushed the members to participate in following up and evaluating the operation of their center.

Keywords: Participation, Community Rice Center, Songkhla Province.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาอย่างสูง จากรองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี นิลวิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ด้วยความเอาใจใส่ปลุกฝังให้ผู้วิจัย รักการวิจัย และทำงานวิจัยมีคุณค่ายิ่ง รวมทั้งสนับสนุนให้กำลังใจและเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน จนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ และขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยชะคง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความกรุณาในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนอาจารย์และบุคลากรในสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ทุกท่าน จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ นอกจากนี้ขอขอบคุณการสนับสนุนทุนในการทำวิจัยของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อหั่นเคงสง และคุณแม่วิรัตน์ แซ่ฮั่น ที่ได้ให้ชีวิตและร่างกายเป็นต้นกำเนิดแห่งการศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบคุณนายพรพรม พรหมเดชะ ผู้เป็นสามี เด็กหญิงกมลชนก และเด็กหญิงปญญาญา พรหมเดชะ บุตรีธิดา นางสาวกานต์พิชชาและนางสาวสุประวีณ์ สุขेमโอยฐุ นางสาวมณฑนา ไชยชนะ ผู้เป็นพี่สาวที่สนับสนุนและให้กำลังใจเสมอมา ขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ให้ความช่วยเหลือและคำชี้แนะเสมอมา ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นร่วมไปถึงเพื่อนร่วมงานสำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา และสำนักงานเกษตรอำเภอที่เกี่ยวข้องทุกอำเภอที่ให้คำชี้แนะพร้อมทั้งกำลังใจการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาตนเองจนทำให้เกิดพลังในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยขอมอบสิ่งที่เป็นประโยชน์จากการศึกษานี้ ให้กับผู้สนใจศึกษาเพื่อนำไปประยุกต์และสร้างคุณค่าที่ดีของการวิจัยต่อไป

สุนิตสา พรหมเดชะ

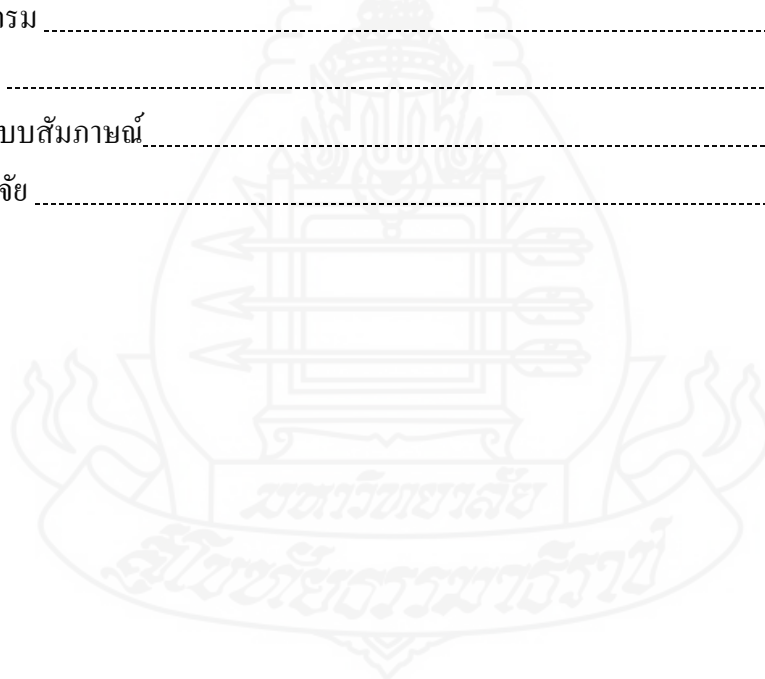
สิงหาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
สภาพทั่วไปและสภาพการเกษตรของจังหวัดสงขลา	6
โครงการศูนย์ข้าวชุมชน	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	22
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	31
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
การวิเคราะห์ข้อมูล	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	37
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	37
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	52
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัด สงขลา	59
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	68
สรุปการวิจัย	68
การอภิปรายผล	72
ข้อเสนอแนะ	76
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	82
แบบสัมภาษณ์	83
ประวัติผู้วิจัย	94

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1	พื้นที่ทั้งหมดและพื้นที่ทำการเกษตรจังหวัดสงขลา ปี 2557..... 9
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา..... 31
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 38
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลทางสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 39
ตารางที่ 4.3	แรงจูงใจในการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 42
ตารางที่ 4.4	แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร ของสมาชิกศูนย์ชุมชน 43
ตารางที่ 4.5	ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 47
ตารางที่ 4.6	การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 53
ตารางที่ 4.7	การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 55
ตารางที่ 4.8	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 56
ตารางที่ 4.9	การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 57
ตารางที่ 4.10	สรุปการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 58
ตารางที่ 4.11	ปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 59
ตารางที่ 4.12	ข้อเสนอแนะในการวางแผนพัฒนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 63
ตารางที่ 4.13	ข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 64
ตารางที่ 4.14	ข้อเสนอแนะในการรับผลประโยชน์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 65
ตารางที่ 4.15	ข้อเสนอแนะในการติดตามประเมินผลของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 67

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดสงขลา.....	7
ภาพที่ 2.2 การดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน.....	20

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นสินค้าเกษตรหลักที่สำคัญของประเทศ โดยเป็นอาหารของคนในชาติ ในปีเพาะปลูก 2554/55 มีพื้นที่ปลูกประมาณ 78 ล้านไร่ แบ่งเป็นนาปี 61.1 ล้านไร่ นาปรังประมาณ 17 ล้านไร่ และประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่การเกษตร มีเกษตรกรทำนาประมาณ .76 ล้านครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 65 ของเกษตรกรทั่วประเทศ (กรมการข้าว 2554: 29) ซึ่งผลผลิตข้าวรวมแต่ละปีสามารถส่งออกทำรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก ความต้องการเมล็ดพันธุ์เพื่อการผลิตข้าวจึงมีมากตามไปด้วย

“ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว” ของกรมการข้าว (2556: 1) ให้ข้อมูลว่าในปี พ.ศ. 2556 การผลิตเมล็ดพันธุ์ยังไม่สามารถจะสนองต่อความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรได้ทั้งหมด โดยสามารถผลิตได้ไม่เกิน 100,000 ตัน ขณะที่เกษตรกรต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ทั้งหมดในแต่ละปีประมาณ 1 ล้านตัน เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว กรมการข้าวดำเนินการจัดตั้ง “ศูนย์ข้าวชุมชน” ขึ้น โดยมีแนวคิดที่จะให้เกษตรกรที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน รวมกลุ่มกันผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายในชุมชนหรือจำหน่ายทั่วไป โดยกรมการข้าวจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์และควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ตลอดกระบวนการผลิต รวมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตและอุปกรณ์ที่จำเป็นบางส่วน แต่ให้เกษตรกรในชุมชนบริหารจัดการกันเอง ต่อมากรมส่งเสริมการเกษตร (2556: 20) มีนโยบายจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อให้ชุมชนพัฒนาการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีที่ได้รับจากศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าว โดยการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องในการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีสู่ชุมชน ภายใต้การบริหารจัดการร่วมกันของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอนาคต

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดสงขลา มีพื้นที่ปลูกเป็นอันดับสองรองจากยางพารา โดยพื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่อยู่ในคาบสมุทรสทิงพระ ได้แก่ อำเภอระโนด สทิงพระ สิงหนคร กระแสสินธุ์ และอำเภอรอบ ๆ ทะเลสาบสงขลา เช่น รัตภูมิ และควนเนียง โดยมีพื้นที่ปลูกรวมกันกว่า 200,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งจังหวัด เกษตรกรผู้ปลูกข้าว 12,892 ครัวเรือน สภาพการทำนาส่วนใหญ่จะทำเพียงปีละ 1 ครั้ง (นาปี) ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 300-

500 กิโลกรัม/ไร่ โดยภาพรวมผลผลิตยังต่ำมาก ซึ่งมาจากหลายสาเหตุ นอกจากการขาดแคลนระบบชลประทานที่ดี และความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำแล้ว ยังมีปัญหาสำคัญ คือ การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง หรือซื้อจากแหล่งที่ยังไม่มีระบบควบคุมคุณภาพ ทำให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพต่ำ (สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา 2555: 11)

สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา (2555: 13) จัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดังกล่าว มีจำนวน 27 ศูนย์ ในปี 2555 และดำเนินการตามเกณฑ์กำหนดมาตรฐานศูนย์ข้าวชุมชนของกรมการข้าว (2556: 31) ซึ่งมีศูนย์ข้าวชุมชนจัดอยู่ในระดับดีมากจำนวน 1 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 4 ระดับดี 2 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 7 ระดับปานกลาง 4 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 15 และระดับต้องปรับปรุง 20 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 74 จากมูลเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลาที่ได้รับการจัดมาตรฐานระดับดีมากและระดับดี ว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ของศูนย์ข้าวชุมชนระดับมากน้อยเพียงใด รวมทั้งมีการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนดังกล่าว เพื่อนำผลการศึกษาไปวางแผนงานในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาการผลิตข้าวในภาพรวมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

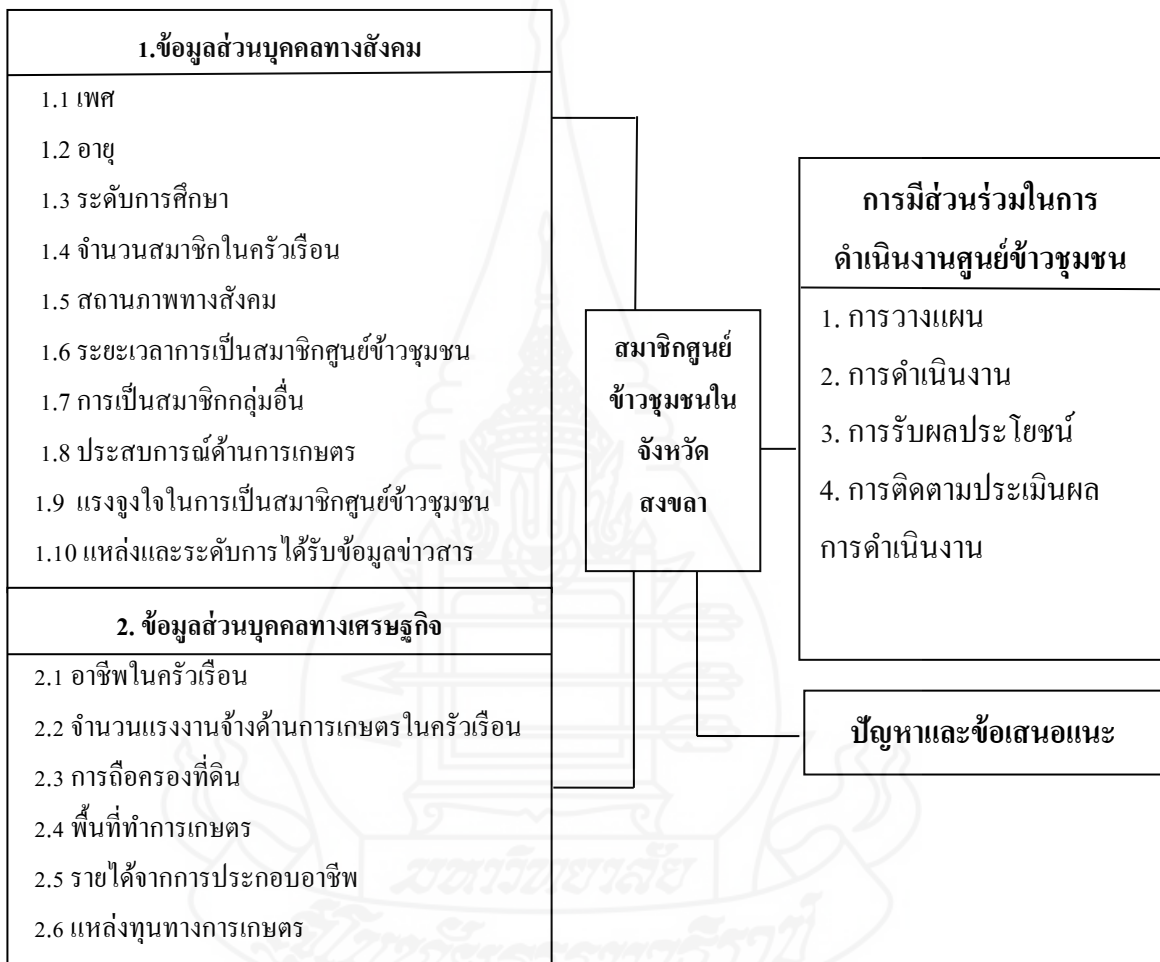
- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งต่างๆ จึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยข้อมูลส่วนบุคคลทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพทางสังคม ระยะเวลาการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ประสบการณ์ด้านการเกษตร แรงจูงใจในการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลส่วนบุคคลทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพในครัวเรือน จำนวนแรงงานจ้างด้านการเกษตรใน

ครัวเรือน การถือครองที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้จากการประกอบอาชีพ และแหล่งทุนทางการเกษตร ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของการวิจัยเกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน ดังนี้

4.1 ขอบเขตของพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลาที่มีผลการประกวดศูนย์ข้าวชุมชน ปี 2555 ระดับประเทศ ในระดับดีมาก จำนวน 1 อำเภอ คือ อำเภอสิงหนคร จำนวนสมาชิก 42 คน และในระดับดี จำนวน 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสทิงพระ จำนวนสมาชิก 28 คน และอำเภอรัตนภูมิ จำนวนสมาชิก 80 คน รวมสมาชิกทั้งสิ้น 150 คน

4.2 ขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ศึกษาสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลทางสังคมและเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

4.3 ขอบเขตของเวลา การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน – กรกฎาคม 2558

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ศูนย์ข้าวชุมชน หมายถึง ศูนย์กลางในการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ที่ดีไปสู่เกษตรกรในชุมชน รวมทั้งเป็นจุดสาธิตเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว โดยชุมชนเพื่อชุมชนในการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและยั่งยืนถาวร

5.2 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน หมายถึง เกษตรกรที่สมัครใจเข้าร่วมดำเนินงานในศูนย์ข้าวชุมชน

5.3 การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติกิจกรรม โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา การกำหนดความต้องการ การตัดสินใจ ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงานนั้นด้วย

5.4 การมีส่วนร่วมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน หมายถึง การที่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการศูนย์ข้าวชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล

5.5 การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการกำหนดประเด็นการวางแผน การดำเนินงานด้านการเงินการลงทุน การตลาด การพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การตั้งกฎกติกา การกำหนดบทบาทหน้าที่ของกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน การจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การพัฒนาคุณภาพและบริการ การโฆษณาประชาสัมพันธ์

5.6 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ที่เกี่ยวข้องสังคมและเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

5.7 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมผลประโยชน์ ด้านวัตถุ ความต้องการขั้นพื้นฐาน ผลประโยชน์ด้านสังคม คุณภาพชีวิต คุณภาพของบริการ ความพึงพอใจ และผลประโยชน์ด้านบุคคล ความรู้สึกในคุณค่าของตนเอง

5.8 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบงบประมาณ การแสดงความคิดเห็น ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ การให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในการกำหนดนโยบายวางแผนโครงการกิจกรรม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปวางแผนพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะไปปรับปรุงวางแผนพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา ดังนี้

1. สภาพทั่วไปและสภาพการเกษตรของจังหวัดสงขลา
2. โครงการศูนย์ข้าวชุมชน
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพทั่วไปและสถานภาพการเกษตรของจังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลา (2556: 1-10) กล่าวถึงสภาพทั่วไปของจังหวัด ซึ่งประกอบด้วย ที่ตั้งและอาณาเขต สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพการเกษตร และการปกครอง ไว้ดังนี้

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสงขลาตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของภาคใต้ตอนล่าง ระหว่างละติจูดที่ 617-756 เหนือ ลองจิจูด 100 01-101 06 ตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 4 เมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามเส้นทางรถไฟ 947 กิโลเมตร และทางหลวงแผ่นดิน 950 กิโลเมตร

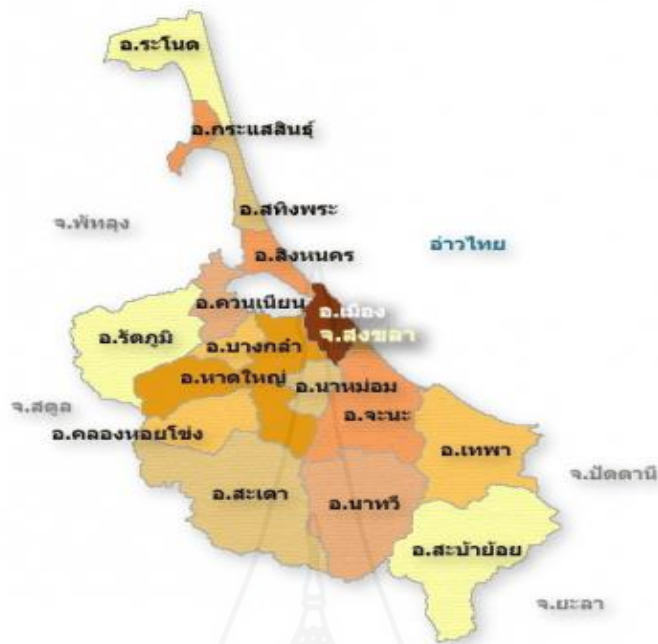
จังหวัดสงขลา มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่าวไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี รัฐเคดาห์ และรัฐเปอร์ลิสของประเทศมาเลเซีย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดสงขลา

ที่มา: จังหวัดสงขลา (2557: 12)

ขนาดพื้นที่ จังหวัดสงขลามีขนาดพื้นที่ 7,393,889 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,853,249 ไร่ มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 27 ของประเทศ และใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของภาคใต้ รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2 สภาพทางสังคม

1.2.1 ประชากร ประชากรจังหวัดสงขลา ณ เดือนตุลาคม 2555 จำนวนรวมทั้งสิ้น 1,336,892 คน แบ่งเป็นเพศชาย 652,956 คน คิดเป็นร้อยละ 48.84 และเพศหญิง 683,936คน คิดเป็นร้อยละ 51.16 จำนวนครัวเรือน 410,765 ครัวเรือน ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. จำนวน 743 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.17 จากการเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2551

การศึกษา ระดับพื้นฐานของรัฐ จังหวัดสงขลามีนักเรียน (อนุบาล – อาชีวศึกษา) จำนวน 289,827 คน สังกัดการศึกษาของรัฐ 194,000 คน สังกัดเอกชน 95,827 คน โรงเรียนทั้งหมด 866 โรง ครู 14,191 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1,2,3 2554: 16) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 9 แห่ง มีมหาวิทยาลัยจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ (เอกชน) เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุปริญญา

ถึงปริญญาเอก จังหวัดสงขลาจึงมีความพร้อมที่จะพัฒนาให้ป็นศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาคที่จะสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเน้นสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการของภูมิภาค ซึ่งจะดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาให้ได้มาตรฐานสากลในระดับนานาชาติ

1.2.2 การนับถือศาสนา ประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.71 นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา ร้อยละ 31.98 นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 3.31 นับถือศาสนาอื่น ๆ จำนวนวัด 400 แห่ง ที่พักสงฆ์ 95 แห่ง มัสยิด 360 แห่ง โบสถ์คริสต์ 12 แห่ง

1.2.3 การสาธารณสุข จังหวัดสงขลามีสถานบริการสาธารณสุขของภาครัฐ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข 19 แห่ง ประกอบด้วย โรงพยาบาลศูนย์ (โรงพยาบาลหาดใหญ่) 1 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป (โรงพยาบาลสงขลา) 1 แห่ง มีโรงพยาบาลเฉพาะทาง 2 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ 1 แห่ง ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 15 แห่ง และมีหน่วยบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ รวม 204 แห่ง โดยแยกเป็นศูนย์สุขภาพชุมชน 29 แห่ง และสถานีอนามัย 175 แห่ง สถานบริการสาธารณสุขของรัฐสังกัดกระทรวงอื่น 10 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ โรงพยาบาลทันตกรรมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โรงพยาบาลค่ายเสนาณรงค์ (กองทัพบก) โรงพยาบาลฐานทัพเรือสงขลา (กองทัพเรือ) โรงพยาบาลกองบิน 56 (กองทัพอากาศ) และศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาล รวม 22 แห่ง สถานบริการสาธารณสุขของเอกชน มีโรงพยาบาลเอกชน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลกรุงเทพหาดใหญ่ โรงพยาบาลศิรินครินทร์ โรงพยาบาลราษฎร์ยินดี โรงพยาบาลมิตรภาพสามัคคี และโรงพยาบาลพัทลุง

1.2.4 ประเพณีวัฒนธรรม

งานประเพณีสำคัญของจังหวัดสงขลาที่สืบทอดกันมาแต่ในอดีต ได้แก่ เทศกาลประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลากพระ และตักบาตรเทโว ประเพณีวันสารท

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสงขลา (GPP at current market prices) ปี 2553 มีมูลค่าเท่ากับ 196,933 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.82 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และคิดเป็นร้อยละ 17.77 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคใต้ (GRP) ซึ่งมีมูลค่าสูงสุดของภาคใต้

โครงสร้างการผลิตของจังหวัดสงขลา ขึ้นอยู่กับสาขาอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยมีสัดส่วนร้อยละ 24.69 ของ GPP สาขาการผลิตที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ สาขาเกษตรกรรม การค้าสัตว์ และการป่าไม้ มีสัดส่วนร้อยละ 18.45 และสาขาการขนส่ง ขยายปลีก มีสัดส่วนร้อยละ 13.67

1.4 สภาพการปกครอง

จังหวัดสงขลาแบ่งการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 127 ตำบล 987 หมู่บ้าน มีการแบ่งการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

จังหวัดสงขลา มีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วย ส่วนราชการสังกัดส่วนกลาง ซึ่งมาตั้งหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 221 ส่วนราชการ และหน่วยงานอิสระ จำนวน 51 ส่วนราชการ (2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค จัดรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับจังหวัด ประกอบด้วย ส่วนราชการประจำจังหวัด จำนวน 36 ส่วนราชการ ระดับอำเภอ ประกอบด้วย 16 อำเภอ 128 ตำบล 1,023 หมู่บ้าน (3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 141 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา จำนวน 1 แห่ง เทศบาล จำนวน 48 แห่ง เทศบาลเมืองจำนวน 11 แห่ง เทศบาลตำบล จำนวน 35 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 92 แห่ง

1.5 สภาพการเกษตร

ปี 2557 จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 2,852,084 ไร่ มีผู้ประกอบอาชีพการเกษตร 126,015 คน คิดเป็นร้อยละ 38.42 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินเพื่อปลูกไม้ยืนต้น คือ ยางพารา โดยสัดส่วนการใช้พื้นที่ ร้อยละ 68 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด รองลงมา คือ การใช้พื้นที่ทำนา และปลูกไม้ผล อำเภอที่ใช้พื้นที่มากที่สุด คือ อำเภอระโนด จำนวน 101,846 ไร่ รองลงมาคือ อำเภอสทิงพระ จำนวน 26,746 ไร่ อำเภอลิงหนคร จำนวน 23,954 ไร่ และอำเภอกระแสสินธุ์ จำนวน 20,762 ไร่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1.1 ดังนี้

ตารางที่ 1.1 พื้นที่ทั้งหมดและพื้นที่ทำการเกษตรจังหวัดสงขลา ปี 2557

ลำดับที่	อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ทำการเกษตร	
			ไร่	ร้อยละ
1	เมืองสงขลา	107,427	37,220	34.65
2	สทิงพระ	75,000	55,979	74.64
3	จะนะ	314,363	255,257	81.20
4	นาทวี	425,569	383,429	90.10
5	เทพา	573,042	389,514	67.97

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ทำการเกษตร	
			ไร่	ร้อยละ
6	สะบ้าย้อย	541,250	250,892	46.35
7	ระโนด	489,900	157,648	32.18
8	กระแสสินธุ์	60,250	42,431	70.42
9	รัตภูมิ	369,869	172,424	46.62
10	สะเดา	536,850	440,350	82.02
11	หาดใหญ่	532,997	303,833	57.00
12	นาหม่อม	57,794	46,169	79.89
13	ควนเนียง	130,000	84,068	64.67
14	บางกล่ำ	92,369	42,771	46.30
15	สิงหนคร	142,500	64,662	45.38
16	คลองหอยโข่ง	172,000	125,437	72.93
รวม 16 อำเภอ		4,621,180	2,852,084	61.72

ที่มา: แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา (พ.ศ. 2557)

2. โครงการศูนย์ข้าวชุมชน

เนื่องจากศูนย์ข้าวชุมชนเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกร ซึ่งมีจุดอ่อนมากมายที่ท้าทายกับทุกส่วนราชการในการวางรูปแบบการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนได้พิสูจน์ถึงผลการดำเนินงานที่หลายชุมชนสามารถดำเนินการได้ประสบความสำเร็จ ชุมชนสามารถพัฒนาต่อยอดและดำเนินการพัฒนาการผลิตข้าวของตนเองได้อย่างดียิ่ง

กรมการข้าวเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชน การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง การบริหารจัดการร่วมกันของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และศูนย์กลางในการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอนาคต จึงให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนที่จัดตั้งขึ้น โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ไว้แล้ว จำนวน 4,000 แห่ง และขยายการจัดตั้งให้ได้ 7,000 ศูนย์ ในอนาคต เพื่อครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าว 56 ล้านไร่ โดย ชื่อ “ศูนย์ข้าวชุมชน” เป็นชื่อที่เรียก “ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน” นั่นเอง

2.1 องค์ประกอบของศูนย์ข้าวชุมชน กรมการข้าว (2556: 11) ระบุว่ามีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

- 1) แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ขนาด 200 ไร่ เป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชน และสาธิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม
- 2) สถานที่ตั้งศูนย์และอุปกรณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นพื้นที่ที่มีบริเวณกว้างขวางพอสมควร ใช้เป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตและกระจายพันธุ์ข้าวที่ได้จากแปลง 200 ไร่ อาจมีอุปกรณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ง่ายๆ เป็นสถานที่ทำงานของคณะกรรมการ เป็นที่ประชุมของสมาชิกหรือโรงเรียนเกษตรกร
- 3) ชุมชนและเกษตรกรสมาชิก เป็นเจ้าของศูนย์ข้าวชุมชนดำเนินงานร่วมกัน โดยจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีคณะกรรมการทำหน้าที่บริหาร จัดการงานพัฒนาการผลิตและการตลาดเพื่อชุมชน
- 4) กองทุนการผลิต คือ เงินทุนที่ได้จากการบริหารงานผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมทั้งที่เก็บคืนจากเกษตรกรสมาชิกในส่วนของปัจจัยการผลิตที่ได้รับจากทางราชการหรือจากแหล่งอื่นๆ

2.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ

ในการจัดตั้งและดำเนินการศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ กรมการข้าว (2556: 12) จึงกำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

- 1) การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร พิจารณาพื้นที่ตำบลที่เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญ มีพื้นที่นาพื้นที่ใหญ่ 3,000-4,000 ไร่ สภาพดินดี น้ำดีพอสมควร ชุมชนมีความเข้มแข็ง และตัวแทนชุมชนหรือเกษตรกรต้องจัดหาสถานที่กว้างขวางพอเพื่อเป็นสถานที่รวบรวมผลผลิต ปรับปรุงสภาพและเก็บรักษามล็ดพันธุ์

2) จัดองค์กรเกษตรกร เกษตรกรที่จะเข้าร่วมการตัดสินใจโครงการมี 2 ส่วน คือ เกษตรกรจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ และเกษตรกรสมาชิกที่อยู่ในเป้าหมายพื้นที่ 3,000-4,000 ไร่ หรือในตำบล โดยเกษตรกรจัดทำแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ มีการรวบรวมกลุ่มประมาณ 10-20 คน จัดตั้งเป็นองค์กรทำหน้าที่ดำเนินการวางแผนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กระจายพันธุ์และดำเนินธุรกิจด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแปลง 200 ไร่ กระจายพันธุ์เป็น 4 ส่วนๆ ละ 1,000 ไร่ ในช่วง 4 ปี จะมีเป้าหมายพื้นที่ 4,000 ไร่

3) การดำเนินกิจกรรมจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ ของเกษตรกร วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการจัดทำแปลงผลิตพันธุ์ข้าว คือผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชน กำหนดให้มีการนำผลผลิตที่ได้ร้อยละ 20 กระจายในพื้นที่เป้าหมาย (1 : 5) มีการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวปีละ 1,000 ไร่ จนครบ 4 ปี จะกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ 4,000 ไร่ ในปีที่ 5 ผลผลิตจากแปลง 200 ไร่ จะต้องกระจายเมล็ดพันธุ์เริ่มต้นในพื้นที่ ที่กระจายเมล็ดพันธุ์ไปแล้วปีที่ 1 ใหม่นวนใหม่ เกษตรกรสมาชิกจะได้รับการส่งเสริมพันธุ์ข้าวใหม่ทุกๆ ปี ตามหลักวิชาการ ส่วนผลผลิตข้าวที่เหลือร้อยละ 80 จากแปลง 200 ไร่ จะผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ตีได้ หรือนำไปจำหน่ายเป็นผลผลิตข้าวทั่วไป การรวบรวมผลผลิตและการทำเมล็ดพันธุ์ข้าว องค์กรเกษตรกรดำเนินการเก็บเกี่ยวข้าว นำมาตากให้แห้ง ณ จุดที่ตั้งศูนย์ มีการทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ บรรจุเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วจากศูนย์ขยายพันธุ์พืชลงในภาชนะ เช่น กระสอบป่านหรือ ถุงฉาง เพื่อรอการกระจายพันธุ์

4) การร่วมรับผลประโยชน์การกระจายพันธุ์ข้าวของเกษตรกร การกระจายพันธุ์ อาจทำได้หลายวิธี เช่น การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การให้ยืม ทั้งนี้ แล้วแต่องค์กรเกษตรกรจะบริหารจัดการตามความเห็นชอบของชุมชน การกระจายพันธุ์อาจจะกระจายทันทีหลังการเก็บเกี่ยว โดยเกษตรกรเป็นผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์และจะเป็นผู้เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์เอง กระจายพันธุ์โดยองค์กรเกษตรกรเป็นผู้เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์เพื่อกระจายพันธุ์ในฤดูต่อไป

5) การขยายผลเทคโนโลยีระหว่างการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ ของเกษตรกรสู่เกษตรกรรายอื่น โดยการจัดเป็นแปลงสาธิต มีการนำเกษตรกรสมาชิกมาศึกษาดูงาน เพื่อช่วยในการเผยแพร่เทคโนโลยี ทั้งนี้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้เทคโนโลยี

2.3 การสนับสนุนทางราชการ

กรมส่งเสริมการเกษตรให้การสนับสนุนเกษตรกรที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ ในปีแรก ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยเคมี เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยพืชสด และไรโซเนียม ตาข่ายไนลอน ค่าปรับพื้นที่บริเวณศูนย์ ค่าอุปกรณ์ถ่ายทอดเทคโนโลยี

ส่วนในปีต่อๆ ไป อาจสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อเนื่อง 2-3 ปี ขณะที่ศูนย์ต้องนำเงินกองทุนจัดหาปัจจัยการผลิต หรืออุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็นสมทบ

2.4 บทบาทในการดำเนินงาน

การดำเนินงานในการคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ การบริหารศูนย์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ การกระจายพันธุ์ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีจะดำเนินการโดยองค์กรเกษตรกรหรือชุมชน ส่วนทางราชการจะเป็นผู้ประสานงานช่วยเหลือ แนะนำ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 การดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

กรมการข้าว (2550:14-17 และ 2551:1-6) ระบุวิธีการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน ว่า ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นศูนย์กลางเกษตรกรในด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี ไปสู่เกษตรกรในชุมชน รวมทั้งเป็นจุดสาธิตเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว ดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับทั้งตำบล อำเภอ จังหวัด ตลอดจนจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าว โดยมีเป้าหมายการขยายผลที่ชัดเจนทั้งทางด้านกระจายพันธุ์ การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการจัดการองค์กร ซึ่งต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนถาวร โดยเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นองค์กรเป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการและเป็นผู้รับผลประโยชน์ เรียกว่า “คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน” ซึ่งจะต้องทำหน้าที่บริหารจัดการและดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์ฯ ตามแนวทางการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งกรมการข้าวกำหนดไว้ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ กรมการข้าวจึงมีการกำหนดแบบเกณฑ์มาตรฐานศูนย์ข้าวชุมชน (แบบ ศชช.) เพื่อใช้ประเมินการดำเนินศูนย์ข้าวชุมชน ใน 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การจัดทำแปลงพันธุ์ 200 ไร่ 3) การกระจายพันธุ์ 4) การสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยี 5) องค์กรบริหารและชุมชน 6) กองทุนหมุนเวียน และ 7) การตลาดและอื่น ๆ

1) การเตรียมการ

การพิจารณาคัดเลือกที่ตั้งศูนย์ข้าวชุมชน ควรพิจารณาในพื้นที่ตำบลที่ชุมชนมีความสนใจและต้องการ โดยร่วมมือกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของศูนย์นำร่องเป็นอันดับแรก โดยชุมชนหรือเกษตรกรมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะเข้าร่วมโดยเข้าใจในหลักวิธีการและเป้าหมายของโครงการอย่างแท้จริง ทั้งนี้เริ่มต้นด้วยการประชุมชี้แจงและประชาสัมพันธ์กับคณะกรรมการองค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนด องค์กร เกษตรกร ศูนย์ และเป้าหมายพื้นที่กระจายพันธุ์ และคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนจะต้องเรียกประชุมคณะกรรมการศูนย์ฯ และสมาชิก เพื่อจัดทำระเบียบข้อบังคับและข้อปฏิบัติอื่น ๆ เช่น การคัดเลือกตำแหน่งต่าง ๆ วาระการดำรงตำแหน่ง วาระการประชุม การอนุมัติ อนุญาต การจัดซื้อจัดจ้าง การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ และการบริหารงานทั่วไป ของศูนย์ฯ การวางแผนการกระจายพันธุ์ และชี้แจงการดำเนินงาน รวมถึงการ

ประชาสัมพันธุ์ให้เกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับทราบการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้วย

การคัดเลือกพื้นที่และความเหมาะสมของแปลง 200 ไร่ ต้องพิจารณาคุณลักษณะต่อไปนี้

(1) เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญ มีพื้นที่นาแปลงใหญ่ 8,000 ไร่ ติดต่อกันถ้าอยู่ในขอบเขตตำบลเดียวกันจะช่วยให้เป้าหมายมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาดังนี้ ถ้าตำบลมีพื้นที่ปลูกข้าว 8,000 ไร่ อยู่แล้ว สามารถตั้งศูนย์ 1 ศูนย์ ถ้ามีพื้นที่ไม่ถึงเกณฑ์ให้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์ฯ กับตำบลใกล้เคียงจนมีพื้นที่ตามเกณฑ์ ถ้าพื้นที่กระจุกกระจายให้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์ฯ จากหลาย ๆ ตำบล หรืออำเภอ จนมีพื้นที่ตามเกณฑ์

(2) ความเหมาะสมทางด้านพื้นที่ คือ สภาพดินดีและมีน้ำพอสมควร ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุผลได้ง่ายขึ้นในเบื้องต้น

(3) จำนวนสมาชิกที่จัดทำแปลง 200 ไร่ (ไร่แดง) จะต้องมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นประมาณ 10-20 คน เพื่อจัดทำแปลงขยายพันธุ์ 200 ไร่ ภายใต้คำแนะนำของตำบล อำเภอ จังหวัด รวมทั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าว โดยผลิตและกระจายพันธุ์ให้แก่เกษตรกรเป้าหมาย (ไร่ขาว)

(4) การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดองค์กรบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ควรมีผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ หรือเป็นสมาชิก เพื่อการมีส่วนร่วมในการพิจารณาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

(5) ที่ตั้งสำนักงาน ตัวแทนชุมชนหรือเกษตรกร ซึ่งจะใช้พื้นที่เป็นจุดตั้งศูนย์ควรมีบริเวณพื้นที่กว้างขวางพอที่จะเป็นสถานที่รวบรวมผลผลิต ปรับปรุงสภาพและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ตลอดจนเป็นสถานที่จัดประชุมบริหารจัดการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวแก่เกษตรกรเป้าหมาย นอกจากนี้ อาจเตรียมไว้เพื่อการจัดหาวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อการผลิตพันธุ์ในอนาคต เช่น โรงเก็บเมล็ดพันธุ์ เครื่องบรรจุ เครื่องคัดแยกทำความสะอาด ฯลฯ

2) การจัดทำแปลงพันธุ์ 200 ไร่

เนื่องจากศูนย์ข้าวชุมชนเป็นรากฐานที่กรมการข้าวมุ่งหวังให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิตข้าวของประเทศในอนาคต ดังนั้นบทบาทของศูนย์ข้าวชุมชนจึงเป็นทั้งแปลงสาธิตและจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวตามหลักวิชาการ ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีประจำท้องถิ่นไว้ใช้ปลูกโดยไม่ขาดแคลน ในการจัดทำแปลงพันธุ์ผลิตเมล็ดพันธุ์มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชน และสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้อง

เหมาะสมให้แก่เกษตรกรเป้าหมาย ในพื้นที่ 7,800 ไร่ โดยในการจัดทำแปลงพันธุ์มีหลักในการพิจารณา ดังนี้

(1) การเลือกชนิดพันธุ์ข้าวเพื่อจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ควรเป็นการตัดสินใจของชุมชน กล่าวคือ เกษตรกรทั้ง 2 ส่วน ได้แก่ เกษตรกรผู้จัดทำแปลง 200 ไร่ (ไข่แดง) กับเกษตรกรเป้าหมาย (ไข่ขาว) ทั้งนี้โดยคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ พิจารณาจากความเหมาะสมทางด้านพื้นที่และตลาด ส่วนการใช้เทคโนโลยีควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้เทคโนโลยีที่ถูกต้องเหมาะสมกับพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งคุณสมบัติของเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในศูนย์ข้าวชุมชนควรมีลักษณะ ดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร 2546: 15-16)

- ก. เป็นเกษตรกรที่มีความจริงใจ ขยัน และมีที่นาเป็นของตนเอง
- ข. ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
- ค. ต้องเข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ดีตลอดฤดูกาล จำนวน 8 ครั้ง
- ง. ต้องจัดแปลงขยายพันธุ์ข้าวอย่างน้อย 5 ไร่ และไม่เกิน 10 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ติดต่อกันเป็นผืนเดียว
- จ. ต้องใช้เมล็ดพันธุ์ขยายจากศูนย์ขยายพันธุ์พืชของกรมส่งเสริมการเกษตรในอัตราไร่ละ 8-15 กิโลกรัม ในการผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่าย เพื่อกระจายพันธุ์ทุกปี
- ฉ. ต้องปฏิบัติตามมติของกลุ่มหรือคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในการผลิตการกระจายพันธุ์และการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ของตนเอง เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม
- ช. ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการผลิตและนำตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไปตรวจสอบคุณภาพที่ศูนย์ขยายพันธุ์พืชทุกปี
- ซ. ต้องจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์และแผนการกระจายพันธุ์ข้าวที่ชัดเจนมีเป้าหมายการกระจาย 1 : 5 ต่อปี
- ฅ. ต้องเป็นคนชุมชนและมีพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวติดต่อกันเพื่อสะดวกในการติดตามดูแล

(2) การตรวจสอบเพื่อคัดพันธุ์ปน ในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เกษตรกรที่ร่วมจัดทำแปลงต้องปฏิบัติตามหลักวิชาการกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ตั้งแต่เริ่มเพาะปลูก จนกระทั่งการเก็บรักษา ทั้งนี้เน้นเรื่องการตรวจสอบเพื่อคัดพันธุ์ปน เพื่อให้เมล็ดพันธุ์มีความบริสุทธิ์ และถูกต้องตามสายพันธุ์

การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้จากแปลง 200 ไร่ โดยการสุ่มตัวอย่าง เมล็ดพันธุ์ ส่งให้ศูนย์พันธุ์ข้าวตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ ความชื้นไม่สูงกว่าร้อยละ 14 สิ่งเจือปนไม่เกินร้อยละ 2 และความงอกไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 และมีพันธุ์ อื่นปนไม่เกินร้อยละ 0.5 ในกรณี ไม่มีการส่งเมล็ดพันธุ์ไปวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบมาตรฐานให้สอบถาม เกษตรกรที่ได้รับพันธุ์ไปใช้เพื่อกระจายพันธุ์ว่ามีคุณภาพหรือไม่

(3) กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เจ้าหน้าที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าว ที่ได้รับมอบหมาย จะเข้าดูแลและแนะนำในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ตั้งแต่เริ่มเพาะปลูกจนกระทั่ง เก็บรักษาหรือกระจายพันธุ์

3) การกระจายพันธุ์

(1) ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ทั้งหมด ในการผลิตพันธุ์ข้าวแต่ละศูนย์ฯ นั้น กรมการข้าวจะสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นขยายให้แก่ศูนย์ฯ ละ 3 ตัน เพื่อนำไป จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศูนย์ละ 200 ไร่

(2) แผนการกระจายพันธุ์ กำหนดให้มีการนำผลผลิตที่ได้จากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าวศูนย์ละ 200 ไร่ ร้อยละ 50 กระจายในพื้นที่เป้าหมาย 2,600 ไร่ ดังนี้

ปีที่ 1 พื้นที่กระจายพันธุ์ได้จากแปลง 200 ไร่ จำนวน 2,600 ไร่

ปีที่ 2 พื้นที่กระจายพันธุ์ได้จากแปลง 200 ไร่ จำนวน 2,600 ไร่

ปีที่ 3 พื้นที่กระจายพันธุ์ได้จากแปลง 200 ไร่ จำนวน 2,600 ไร่

ในปีที่ 4 ผลผลิตจากแปลง 200 ไร่ จะต้องขยายพันธุ์เริ่มต้น ในพื้นที่กระจายไปแล้ว ในปีที่ 1 หมุนเวียนใหม่ เท่ากับว่าเกษตรกรสมาชิกได้รับการส่งเสริมพันธุ์ข้าวใหม่ๆ 3 ปี ตามหลัก วิชาการได้คำนวณดังนี้

(3) แปลง 200 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ประมาณ 500 กิโลกรัม ได้ผลผลิตรวม 100,000 กิโลกรัม นำมาเป็นเมล็ดพันธุ์ร้อยละ 50 คือ 50,000 กิโลกรัม

(4) เมล็ดพันธุ์ 50,000 กิโลกรัม สามารถปลูกได้ประมาณ 2,600 ไร่

ส่วนผลผลิตข้าวส่วนที่เหลือร้อยละ 50 จากแปลงเดียวกัน หากผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์เพื่อ กระจายไปสู่ชุมชนหรือนอกชุมชนได้มากและเร็วขึ้น ก็จะเกิดประโยชน์แก่เกษตรกรเพิ่มมากขึ้น แต่ หากไม่สามารถผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ได้ ก็สามารถจำหน่ายเป็นผลผลิตข้าวทั่วไปได้ โดยศูนย์ฯ จัดให้มีการ เชื่อมโยงด้านการตลาด ประสานงานกับโรงสี หรือผู้รับซื้อข้าวเปลือกในราคาที่เป็นธรรม นั้น หมายความว่า แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ จะต้องมีการจัดทำอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยศูนย์ข้าว ชุมชนที่จัดตั้งขึ้น และหลังจากที่หน่วยงานราชการงดการสนับสนุน องค์กรเกษตรกรจะต้องใช้

เงินกองทุนที่เก็บรวบรวมได้ จัดหา “เมล็ดพันธุ์หัวเชื้อ” หรือเมล็ดพันธุ์ขยาย ตลอดจนวัสดุอื่นๆ เช่น ปุ๋ยเคมี เพื่อจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ด้วยตนเอง

(5) การรวบรวมพันธุ์เพื่อการจำหน่ายหรือกระจายโดยวิธีการอื่น ๆ วิธีการกระจายพันธุ์อาจทำได้หลายวิธี เช่น การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การให้ยืม ไปปลูกแล้วคืนภายหลังพร้อมดอกเบี้ย ทั้งนี้แล้วแต่ศูนย์ฯ จะบริหารจัดการตามความเห็นชอบของชุมชน หรือเกษตรกรเป้าหมายผู้เป็นสมาชิก ซึ่งการกระจายเมล็ดพันธุ์อาจเกิดขึ้นในระยะเวลาต่างกัน ดังนี้

ก. เมื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ได้แล้ว กระจายไปสู่เกษตรกรเป้าหมายทันที กรณีนี้ศูนย์ฯ ไม่มีภาระในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้ จนกระทั่งถึงฤดูกาลเพาะปลูกข้าวต่อไป

ข. เมื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ได้แล้ว กระจายไปสู่เกษตรกรเป้าหมายต่อเมื่อถึงฤดูกาลเพาะปลูกต่อไป กรณีนี้ภาระในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์จะเป็นของศูนย์ฯ ประเด็นสำคัญคือ จะต้องมีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ให้คงอยู่ในสภาพดีตามหลักวิชาการทุกขั้นตอน

กรณีศูนย์ฯ ไม่สามารถปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ได้ เช่น ในเขตชลประทาน ศูนย์ฯ ควรจะประสานงานกับสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ โรงสี พ่อค้าเมล็ดพันธุ์ (ลุงขาว) ในการเข้าร่วมโครงการ โดยดำเนินการเป็นคู่สัญญา (contract farming) ให้เข้ามารับซื้อข้าวเปลือกหลังจากเก็บเกี่ยวแล้วนำไปตากลดความชื้นและปรับปรุงสภาพให้มีมาตรฐานแล้วบรรจุถุง หรือศูนย์ฯจ้างให้ดำเนินการแล้วนำเมล็ดพันธุ์มาจำหน่ายให้กับสมาชิกในพื้นที่ (ไข่ขาว) ในราคาที่กำหนดร่วมกัน

การบรรจุเมล็ดพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการตรวจสอบของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวแล้วบรรจุลงในภาชนะที่ศูนย์ฯ จัดหาเพิ่มเติม เช่น กระสอบ หรือถุงฉางที่ได้มาตรฐาน เพื่อรอการกระจายพันธุ์ หากศูนย์ฯมีเงินทุนมาก อาจบรรจุเมล็ดพันธุ์ลงในกระสอบที่มีตราหรือยี่ห้อที่ศูนย์ฯ กำหนด

การจัดทำทะเบียนเกษตรกรเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกให้ชัดเจน เพื่อผลด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์จากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์จากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ โดยแบ่งเป้าหมายการกระจายพันธุ์เป็น 3 ส่วน ๆ ละประมาณ 2,600 ไร่ เพื่อการกระจายพันธุ์ในช่วงเวลา 3 ปี โดยควรมีการจัดประชุมเพื่อจัดทำข้อตกลงเบื้องต้นในเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในปีต่อไป และควรพิจารณาวิธีการกระจายพันธุ์ข้าวร่วมกันว่า จะใช้วิธีการจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยน หากใช้วิธีการจำหน่ายจะกำหนดราคาเท่าใด

4) การสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ในการดำเนินการด้านการสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องเหมาะสมให้แก่เกษตรกรเป้าหมาย ในพื้นที่ 7,800 ไร่ นั้น กรมการข้าวจะพิจารณาสร้าง “เกษตรกรชั้นนำ” จากเกษตรกรสมาชิกศูนย์ฯ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการพัฒนาเป็นวิทยากรเกษตรกร และมีความเสียสละในการทำนาให้กับส่วนรวม จำนวนศูนย์ฯ ละ 5 คน โดยมีเจ้าหน้าที่หลักในการถ่ายทอดความรู้

ไปสู่เกษตรกรสมาชิกในอัตรา 1 : 10 คน ต่อไป โดยอาศัยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร และกำหนดให้แปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ เป็นแปลงสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว โดยมีการนำเกษตรกรเป้าหมาย (ไช้ขาว) มาศึกษาเยี่ยมชม กิจกรรมเสริมและการสนับสนุนอื่น ๆ เช่น การอบรมการศึกษาดูงาน เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกกลับไปปฏิบัติตาม โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

(1) เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ให้สูงขึ้น

(2) เพื่อเพิ่มคุณภาพข้าว โดยการเพิ่มเปอร์เซ็นต์ตันข้าว และผลผลิตข้าวที่ถูกต้องนามัย

(3) ลดต้นทุนการผลิตข้าว ซึ่งแต่ละพื้นที่ หรือแต่ละศูนย์ฯ จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน เช่น เพิ่มผลผลิตข้าวจาก 400 เป็น 430 กิโลกรัมต่อไร่ โดยพิจารณาจากผลผลิตฐานเดิมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือเปอร์เซ็นต์ตันข้าวจากร้อยละ 35 เป็นร้อยละ 40 หลังจากนั้นต้องมีการประเมินว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด

5) องค์การบริหารและชุมชน

เกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการมี 2 ส่วน คือ เกษตรกรจัดทำแปลง 200 ไร่ (ไช้แดง) และเกษตรกรเป้าหมาย (ไช้ขาว) โดยจะต้องมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นประมาณ 10-20 คน โดยจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีตำแหน่งประธาน รองประธาน 1 คน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทั้งนี้ไม่ควรเกินสามสิบคน ทำหน้าที่บริหารศูนย์ฯ วางแผนและดำเนินการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ ผลิตเมล็ดพันธุ์และกระจายพันธุ์ สาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยี ตลอดจนดำเนินธุรกิจด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ภายใต้คำแนะนำของตำบล อำเภอ จังหวัด รวมทั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าว ทั้งนี้ให้คณะกรรมการชุดนี้ เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไปในขณะเดียวกัน โดยในองค์กรข้างต้นควรเพิ่มเกษตรกรสมาชิก ผู้แทนหมู่บ้าน หรือผู้แทนกลุ่ม ผู้รับการกระจายพันธุ์ หรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมด้วย เพื่อมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้านต่าง ๆ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จะต้องมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ รวมทั้งข้อปฏิบัติอื่น ๆ เช่น การคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ วาระการดำรงตำแหน่ง วาระการประชุม การอนุมัติอนุญาต การจัดซื้อจัดจ้าง การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ การบริหารงานทั่วไป ตลอดจนการบริหารเงินกองทุนที่ได้จากการดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์และจัดสรรผลประโยชน์

6) กองทุนหมุนเวียน

(1) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน กรมการข้าว สนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าวมูลค่า 45,000 บาท จำนวน 3 ปี รวมมูลค่า 135,000 บาท ผ่านศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งมีผู้จัดทำแปลงพันธุ์ข้าวประมาณ 10-20 คน เพื่อนำไปผลิตเมล็ดพันธุ์ในพื้นที่ 200 ไร่ ศูนย์ข้าวชุมชนได้รับการสนับสนุนควบคุมกำกับดูแลจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์วิจัยข้าว

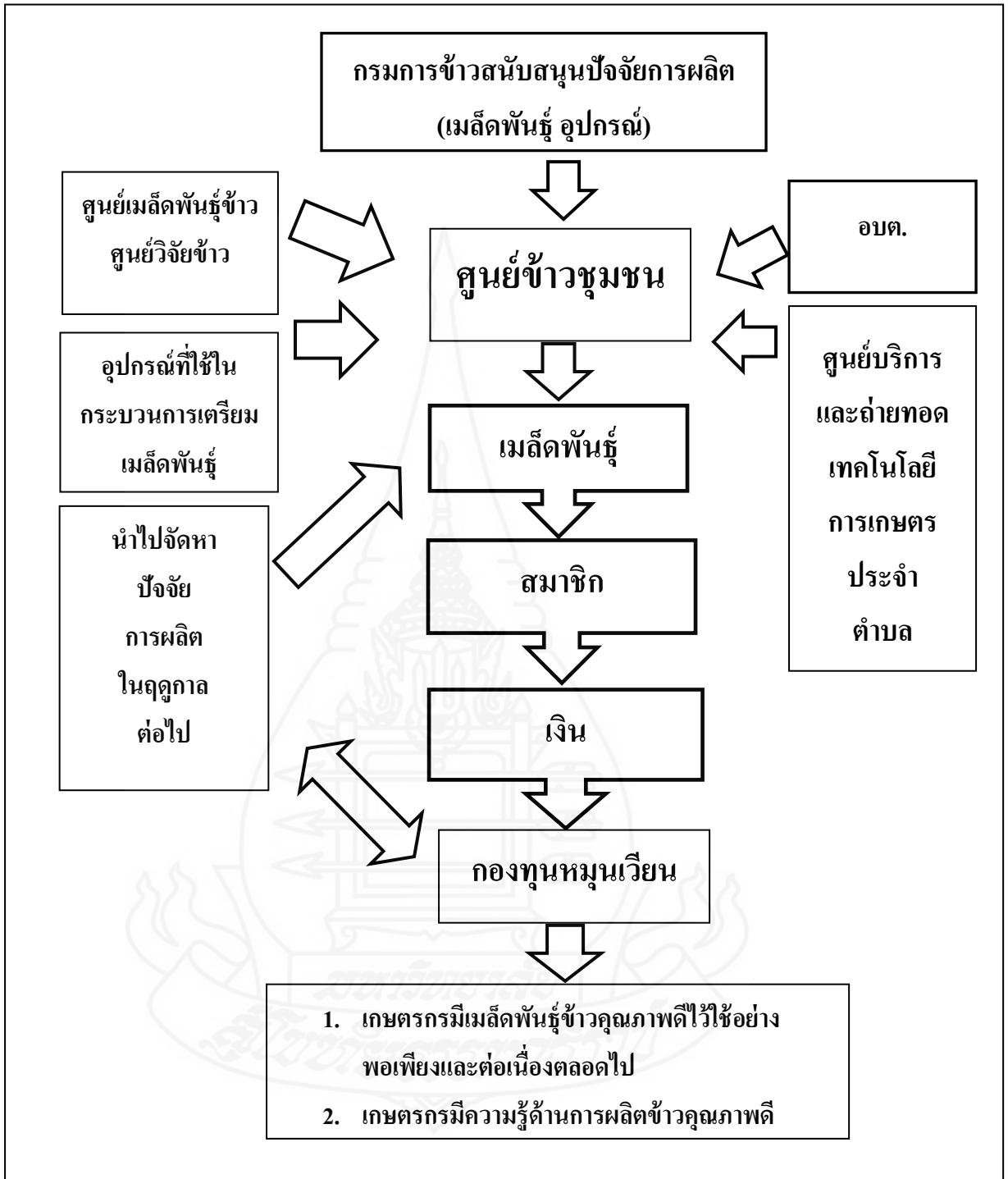
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(2) การมีส่วนร่วม ศูนย์ข้าวชุมชนคัดเลือกเกษตรกรผู้จัดทำแปลง 200 ไร่ หรือเกษตรกรสมาชิกเป็นคณะกรรมการบริหารงาน เงินที่ได้จากการกู้ยืมปัจจัยการผลิต กำหนดหลักเกณฑ์เรียกคืน เพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนหมุนเวียน โดยคณะกรรมการกองทุนเปิดโอกาสให้เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย 7,800 ไร่ เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ร่วมเป็นคณะกรรมการ ร่วมถือหุ้น ร่วมออกความคิดเห็นร่วมรับผลประโยชน์และด้านอื่น ๆ หรืออย่างน้อยควรมีตัวแทนหมู่บ้านในตำบลนั้น เข้ามาเป็นคณะกรรมการกองทุน

(3) การดำเนินงาน คณะกรรมการบริหารกองทุนนำปัจจัยการผลิตไปให้สมาชิกกู้ยืม เพื่อนำไปผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสนับสนุนชุมชน ซึ่งจะได้ผลผลิตประมาณ 100 ตัน เมล็ดพันธุ์จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 จะต้องนำไปปรับปรุงให้เป็นเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี เพื่อนำไปเพาะปลูกให้ได้พื้นที่ไม่ต่ำกว่าปีละ 2,600 ไร่ และเรียกเก็บคืนเป็นเงินหรือปัจจัยการผลิต เพื่อรวมเข้าเป็นเงินกองทุนหมุนเวียน ดำเนินการในลักษณะเดียวกันนี้ ติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี เพื่อให้สามารถมีแหล่งผลิตข้าวคุณภาพดีไม่ต่ำกว่า 7,800 ไร่ หากคณะกรรมการบริหารกองทุนต้องหาพันธุ์ข้าวจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว (พันธุ์ขยาย) มาดำเนินการใหม่ และถ้าดำเนินการติดต่อกัน 3 ปีแล้ว จะสามารถจัดทำโครงการผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (คณะทำงานเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตร) เพื่อขอสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากทางราชการได้สำหรับบางกรณี

(4) การจัดทำระเบียบข้อตกลงกองทุน ระเบียบกองทุนหมุนเวียน คือ ข้อกำหนดบทบาทและวิธีปฏิบัติของกรรมการ และสมาชิกกองทุนทุกคนจะต้องถือปฏิบัติร่วมกันในการทำงานของกองทุน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ควรจัดทำเป็นข้อบังคับในเชิงลงโทษสมาชิกผู้ทีละเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ไว้ด้วย เพื่อป้องกันมิให้กองทุนสลายตัวลง

การดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 การดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน
ที่มา: กรรมการข้าว (2550: 27)

7) การตลาดและอื่น ๆ

(1) การสร้างเครือข่ายชุมชนข้าวชุมชน เป็นการเชื่อมโยงการพัฒนาความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามชนิดพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเป็นธุรกิจเมล็ดพันธุ์และผลิตข้าวคุณภาพ การบริหารจัดการศูนย์ฯ เช่น การประชุมศูนย์ข้าวชุมชนของแต่ละจังหวัด/อำเภอ เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์

(2) การสร้างเครือข่าย เชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเรื่องข้าว ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร โรงสี พ่อค้า ปักจักษ์การผลิต ผู้ส่งออก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงทั้งกิจกรรมสนับสนุนการผลิตและการตลาดข้าวเปลือก

(3) การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ในกรณีที่ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ได้มากเกินไป สามารถประสานงานกับสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ โรงสี พ่อค้าเมล็ดพันธุ์ (ถุงขาว) ให้มารับซื้อข้าวเปลือกหลังจากเก็บเกี่ยว นำไปตากลดความชื้นและปรับปรุงสภาพให้มีมาตรฐานและบรรจุลงถุง หรือศูนย์ฯจ้างให้ดำเนินการ แล้วนำเมล็ดพันธุ์มาจำหน่ายให้กับสมาชิกในพื้นที่ไข่ขาวในราคาที่กำหนดร่วมกัน หรือหากไม่สามารถผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ได้ จะสามารถจำหน่ายเป็นผลผลิตข้าวทั่วไปได้ หรือแปรรูปเป็นข้าวสารเพื่อจำหน่าย

2.7 บทบาทในการดำเนินงาน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556: 2-6) กำหนดบทบาทในการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนไว้ ดังนี้

2.7.1 การเตรียมการ ดำเนินการโดยชุมชน องค์กรเกษตรกร องค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอ/ตำบล

2.7.2 การจัดทำแปลงพันธุ์ 200 ไร่ ดำเนินการโดยองค์กรเกษตรกร สนับสนุนโดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์พืช กรมการข้าว ตำบล อำเภอ และจังหวัด

2.7.3 การกระจายพันธุ์ ดำเนินการโดยองค์กรเกษตรกร

2.7.4 การสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยี ดำเนินการโดยวิทยากรเกษตรกรและสนับสนุนโดยเจ้าหน้าที่ของอำเภอ ตำบล และจังหวัด

2.7.5 องค์กรบริหารส่วนชุมชน ดำเนินการโดยองค์กรเกษตรกร/เกษตรกรเป้าหมายที่ร่วมเป็นสมาชิก

2.7.6 กองทุนหมุนเวียน ดำเนินการโดยองค์กรเกษตรกรและคณะกรรมการบริหารกองทุน

2.7.7 การตลาดและอื่น ๆ ดำเนินการ โดยอำเภอ ตำบล จังหวัด และกรมการข้าว

2.8 หน้าที่ของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

ผลิตเมล็ดพันธุ์ข่าวที่ดี เก็บเมล็ดพันธุ์ข่าวที่ดี บรรจุก้าวสารใส่บรรจุภัณฑ์ที่สะอาดปลอดภัย ร่วมประชาสัมพันธ์ ร่วมจำหน่าย และเข้าร่วมประชุมศูนย์ตามวาระที่ประธานแจ้ง

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

3.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) มีผู้ให้ความหมายคำว่ามีส่วนร่วมไว้ต่างแ่งมุม อาจมีความหมายกว้างและแตกต่างกันไป แล้วแต่เป้าหมายและลักษณะของงานที่เกี่ยวข้อง และบางครั้งก็ขึ้นอยู่กับผู้ที่ให้ความหมายเองว่าจะมีการปรับใช้การมีส่วนร่วมไปสู่สาขาวิชาใดอย่างไรก็ตาม การอธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมที่จะกล่าวต่อไปนี้จะเน้นอธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมักเน้นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากงานส่งเสริมการเกษตรเป็นงานด้านหนึ่งของการพัฒนา ดังมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้หลายคน ซึ่งขอยกมากล่าวพอเป็นแนวทางไว้ดังนี้

เมตต์ เมตต์การ์ณจิต (2547: 16) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมคือ การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล การเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรม จะได้รับประโยชน์ในด้านการนำความรู้ ความสามารถ (talents) และทักษะ (skills) ของคนในองค์กรหรือท้องถิ่นแล้วแต่กรณี มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี อีกทั้งจะกระตุ้นให้ทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ ผู้ที่ละเลยหรือเฉยเมยไม่เข้าร่วมจะด้วยเหตุใดก็ตาม ย่อมทำให้มีอำนาจด้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรม หรือกล่าวได้ว่า ความละเลยไม่สนใจเป็นภาวะที่บุคคลปลีกตัวออกจากสังคมนั้นเอง

Sheng (1990: 10 อ้างถึงใน เบนจุมาศ อยู่ประเสริฐ 2547: 279-280) สรุปเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมในชุมชนว่า ประกอบไปด้วยประเด็นสำคัญ ๆ ได้แก่

1) เป็นการควบคุมโดยประชาชน (citizen control) หมายถึง ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจ

2) เป็นการกระจายอำนาจ (delegate power) หมายถึง การกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่คนในชุมชนภายใต้ข้อจำกัดที่ถูกกำหนดโดยอำนาจการบังคับบัญชาของชุมชน

3) เป็นการกำหนดตัวแทนของชุมชน (community representation) ตัวแทนของชุมชนอาจจะเป็นคนส่วนใหญ่ หรือคนส่วนน้อยที่อยู่ในรูปคณะกรรมการ หรือสมาชิกทั้งหมดของชุมชนที่มีความเสมอภาคในการเป็นตัวแทนชุมชน ซึ่งสมาชิกทั้งหมดมีสิทธิและรับผิดชอบที่เท่าเทียมกัน

พิมลรัตน์ ไจบญลือ (2545: 8) สรุปว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกร หมายถึง การเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิด การพิจารณาตัดสินใจ จนเป็นผลของการนำไปปฏิบัติอย่างเปิดเผยและเต็มใจ โดยการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันจะมีผลกระทบมาถึงตัวของประชาชนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความพอใจและลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมีส่วนร่วม

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่าการมีส่วนร่วมถึงแม้จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับทัศนคติของแต่ละบุคคล แต่โดยทั่วไปแล้วหมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมศึกษา ร่วมวิเคราะห์ปัญหา และร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนให้ตรงกับความต้องการของตนเองและชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความรู้สึกในความเป็นเจ้าของชุมชน และจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืนต่อไป

3.1.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ลักษณะหรือรูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้น สามารถพิจารณาได้หลากหลายซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะสนใจด้านใด บางท่านพิจารณาจากกิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การเลือกตั้ง การประชุม บางท่านก็พิจารณาในเชิงการบริหาร เช่น การมีส่วนร่วมในแนวราบ และการมีส่วนร่วมในแนวตั้ง เป็นต้น

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541: 24-25) สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

- 1) จำแนกตามกระบวนการบริหาร
 - (1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน
 - (2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - (3) การมีส่วนร่วมในการจัดองค์การ
 - (4) การมีส่วนร่วมในการสื่อสาร
 - (5) การมีส่วนร่วมในการใช้อิทธิพล
 - (6) การมีส่วนร่วมในการประสานงาน
 - (7) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2) จำแนกตามประเภทของกิจกรรมที่เข้าร่วม

- (1) การมีส่วนร่วมประชุม
- (2) การมีส่วนร่วมในการออมเงิน
- (3) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
- (4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
- (5) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
- (6) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน

3) จำแนกตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม

- (1) ระดับของการมีส่วนร่วมเทียม
- (2) ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน
- (3) ระดับของการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

4) จำแนกตามวิธีการมีส่วนร่วม

- (1) การมีส่วนร่วมโดยตรง
- (2) การมีส่วนร่วมโดยอ้อม

พิมลรัตน์ ใจบุญลือ (2545: 11-12) สรุปความหมายของลักษณะการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุและนำไปวางแผน แก้ไข ปรับปรุง ดำเนินการ ตลอดจนติดตามประเมินผลตามลักษณะของผู้เข้ามามีส่วนร่วมนั้น

กล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมหมายถึง รูปแบบที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุและนำไปวางแผน แก้ไข ปรับปรุง ดำเนินการ รับประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนติดตามประเมินผลตามลักษณะของผู้เข้ามามีส่วนร่วมนั้น

3.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

พิมลรัตน์ ใจบุญลือ (2545: 14-15) สรุปจากทฤษฎีแนวความคิดและผลวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท ได้แก่

- 1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ในสังคมชนบทประชาชนทั่วไปมักมีอาชีพที่คล้ายคลึง คือ อาชีพเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความสามารถและความสนใจในเรื่องการประกอบอาชีพการทำมาหากิน ดังนั้นถ้าโครงการต่างๆ สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนในเรื่องการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพก็จะส่งผลให้เศรษฐกิจดีขึ้นและเป็น

แรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ มากขึ้น คังแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่

- (1) ปัจจัยพื้นฐาน เช่น อาชีพ ขนาดของที่ดินที่ถือครอง จำนวนแปลงที่ถือครอง
- (2) ความคาดหวังว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น
- (3) การได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ทำลงไป
- (4) ความต้องการได้รับวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต

2) ปัจจัยทางด้านสังคม การที่บุคคลมีโอกาสนพบปะสมาคมกับผู้อื่น ได้รับความเคารพนับถือ ได้รับเกียรติ ย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการต่างๆ จากการศึกษาแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยทางด้านสังคมที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่

(1) ปัจจัยพื้นฐาน เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ขนาดของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น

- (2) ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ได้รับเกียรติ
- (3) การได้รับการบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อน
- (4) ความต้องการได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพ
- (5) ความต้องการที่จะได้รับคำแนะนำทางด้านวิชาการ เทคนิคใหม่
- (6) การได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ

3) ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของโครงการ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ

- (1) ลักษณะโครงการที่มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและเข้าใจ
- (2) เป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน
- (3) การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรม
- (4) การได้รับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชุมชน

ชูเกียรติ ภัยลี (2536: 52 อ้างถึงใน พิมลรัตน์ ใจบุญลือ 2545: 14) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม 3 ปัจจัย ได้แก่

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
- 2) ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- 3) ปัจจัยทางการสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร สื่อสารมวลชน และสื่อบุคคล

กล่าวสรุปว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลบางประการ และปัจจัยทางการสื่อสาร

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์แขนงต่าง ๆ ดังนั้น จึงมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมหลายทฤษฎีด้วยกัน กล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

1.2.1 ทฤษฎีการกระทำทางสังคม

Parson (1951: 279 อ้างถึงในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2547: 299) สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคม โดยอธิบายการกระทำของมนุษย์ว่าการกระทำใดๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อ ความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล

1.2.2 ทฤษฎีการจูงใจ

Maslow (1954: 90 อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2547: 300) ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจ (motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการ และอธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐาน ซึ่งเกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้นถูกจำกัดลำดับชั้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการใดเกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มน้าวไปทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่งความต้องการพื้นฐานที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ มีอยู่ 5 ประการด้วยกัน และแยกออกเป็นระดับต่าง ๆ ได้ดังนี้

- 1) ความต้องการทางร่างกาย (physiological need) ถือเป็นความต้องการขั้นแรก
- 2) ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย (safety need)
- 3) ความต้องการทางสังคม (social need) เป็นความต้องการ ความรัก และการยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสังคม
- 4) ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem need) เป็นความต้องการการยกย่องนับถือจากคนอื่นหรือมีเกียรติในสังคม
- 5) ความต้องการประสบความสำเร็จ (self-actualization need) ต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น

1.2.3 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

Second และ Backman (1964: 97 อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2547: 300) อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมว่า บุคคลจะเลือกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไร และในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคมก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าเสีย

1.2.4 ทฤษฎีการยอมรับ

Rogers และ Shoemaker (1971: 81-86 อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2547: 300) ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับวิทยาการใหม่ของบุคคลจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) ขั้นการรับรู้ (awareness stage) คือการที่บุคคลได้รับวิทยาการใหม่หรือความคิดใหม่เป็นครั้งแรก แต่ยังไม่มีความรู้อย่างแจ่มแจ้งในวิทยาการใหม่นั้น เป็นการรับรู้วิทยาการใหม่ แต่ยังไม่แสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม
- 2) ขั้นความสนใจ (interest stage) เป็นระยะที่บุคคลเริ่มสนใจในความรู้ใหม่ และพยายามเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
- 3) ขั้นการประเมิน (evaluation stage) เป็นระยะที่บุคคลคิดทบทวนไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียของความรู้ใหม่อยู่ในใจ ก่อนที่จะทดลองทำหรือไม่ทำต่อไป
- 4) ขั้นการทดลอง (trial stage) เป็นระยะที่บุคคลนำความรู้ใหม่ไปปฏิบัติในขนาดเล็กๆ เป็นการทดลองเพื่อดูผลก่อนจะตัดสินใจยอมรับต่อไป
- 5) ขั้นยอมรับ (adoption stage) เป็นขั้นที่บุคคลตกลงใจนำวิทยาการใหม่ไปปฏิบัติต่อไปอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการยอมรับผลการทดลองว่าใช้ได้ผล

1.2.5 ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ

Maslow (อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์, 2527, หน้า 7-8) บุคคลมีความต้องการทางกายและทางใจ ถ้ามีขวัญดีผลการทำงานก็จะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดี ผลงานก็จะต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอารัศเอาเปรียบ ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าบุคคลทำงานมีขวัญดีเกิดมีความสำนึกในการยอมรับผิชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและขวัญกลุ่ม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าขวัญของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะบุคคลที่มีขวัญดีนั้นย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

1.2.6 ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกชาตินิยม (ยุพาพร รูปงาม, 2545, หน้า 8)

หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวเองที่อุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์รวมของชาติ พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมคือการสร้างความรู้สึกชาตินิยมให้เกิดขึ้น

1.2.7 ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (ยุพาพร รูปงาม, 2545, หน้า 8)

การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่ม จูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้ว ผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัติ (dynamic leader) คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ และผู้นำทางไม่ดีคือ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ที่เรียกว่าผู้นำนินเสธ (negative leader) ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

1.2.8 ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบการบริหาร (ยุพาพร รูปงาม, 2545, หน้า 8-9)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือ เป็นวิธีหนึ่งที่ย่าง เพราะใช้กฎระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้บริการ เพราะธรรมชาติของบุคคล ถ้าทำงานตามสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับก็ทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นร่วมกันของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุปว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม เป็นการกระทำใดๆ ก็ตามของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อบำบัดความต้องการนั้น จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีลำดับขั้นและเป็นขั้นตอนของพฤติกรรม

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 สังคมและเศรษฐกิจ อังคณา สุวานิช (2555: 47) ศึกษาการพัฒนา

ศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอมนोरมย์ จังหวัดชัยนาท พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.99 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา แรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2.29 คน ไม่มีสถานะทางสังคม ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก อาชีพรอง คือรับจ้างทั่วไป ประสบการณ์ในการทำ

นาเฉลี่ย 28 ปี พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 45 ไร่ ส่วนใหญ่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์การเกษตร ใน 1 ปี ผลผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 75.33 ตัน ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อกิโลกรัมเฉลี่ย 14.83 บาท

4.2 การมีส่วนร่วม สุวรรณเวศน์ ลิ้มทวิกุล (2550: 103) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา โคมน้อย พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วัชรพร ศิริเทพประไพ (2550: บทคัดย่อ) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาระบบบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรของเหมืองแม่เมาะ พบว่า ภาระงานมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมโดยรวม

กล่าวโดยสรุปจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและคณะกรรมการ โดยทั่วไปแล้วจะมีระดับความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐาน ประกอบกับ แรงจูงใจ

4.3 การวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน จีระศักดิ์ เสริมแสง (2552: บทคัดย่อ) การวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลไผ่ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่า กลยุทธ์และมาตรการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย (1) โครงการพัฒนาบุคลากรและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนให้มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดี (2) โครงการขยายพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้ปีละ 200 ไร่ เป็นระยะเวลา 4 ปี และ (3) โครงการระดมทุนจากการหักค่าหุ้นเพิ่มขึ้นเพื่อการพัฒนาศูนย์ให้ยั่งยืน

สัจจา บรรจงศิริ (2549: 272) ศึกษารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายและจัดทำองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน 2) การประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนา 3) การจัดทำยุทธศาสตร์ (แนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน) 4) การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน 6) การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน และ 7) การประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนหลังการพัฒนา

กล่าวโดยสรุป ศูนย์ข้าวชุมชนจึงเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิต การตลาดข้าว และสังคมชาวนา เพื่อสอดคล้องกับแนวคิดในการถ่ายโอนอำนาจจากภาครัฐไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งชุมชนจะเป็นแกนหลักสำคัญต่อการพัฒนาการผลิตและการตลาดข้าว โดยรัฐจะเป็นเพียงผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก

4.4 การดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน ชลธิชา เชี่ยวชาญ (2555: 87-88) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี พบว่า เกษตรกรมีความ

คิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนเห็นด้วยมากกับการดำเนินงาน ได้แก่ ด้านนโยบายคณะกรรมการ การปฏิบัติการ การปฏิบัติงานตามโครงการฯ สมาชิกผู้ร่วมโครงการ และเห็นด้วยปานกลางในด้านการได้รับการสนับสนุนในการดำเนินการ โครงการฯ ของภาครัฐ

เกียรติพร ศรีชนะ (2545: 34-39) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51.44 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรมากกว่าครึ่งไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ย 31.85 ปี และมีพื้นที่ทำนาทั้งหมดเฉลี่ย 22.58 ไร่ พื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 7.71 ไร่

4.5 การรับผลประโยชน์ นภาพร เวชกามา (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทำนาโสี อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร พบว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีความต้องการต่อการดำเนินงานกลุ่มระดับมากในเรื่อง การประชุมกลุ่มปีละ 1-2 ครั้ง ในเดือนมกราคมหรือมีนาคม การรับแผนปฏิบัติงานประจำปีของกลุ่ม การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม รายงานการตรวจสอบทุนและจัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การจัดการรถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำและเครื่องสีข้าว มาบริการให้เช่าในราคาที่เป็นธรรม ยานพาหนะเพื่อขนส่งผลผลิตของสมาชิก

4.6 การติดตามประเมินผล สราวุธ อินทรเทศ (2539: 13) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการไว้ว่า จะต้องพัฒนามาจากความต้องการหรือความสนใจของบุคคล หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ ในการดำเนินงานประเมินผลโครงการใดๆ ควรมีวัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเสนอผู้บริหาร เพื่อใช้ในการตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการนั้นๆ อย่างถูกต้องและเหมาะสม กล่าวโดยสรุป การประเมินผลโครงการเป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการว่าเกิดผลสัมฤทธิ์ของงาน โครงการมากน้อยเพียงใด และโดยทั่วไปการประเมินผลโครงการจะประกอบด้วย การประเมินผลก่อนเริ่มดำเนินการโครงการ การประเมินผลขณะที่โครงการดำเนินอยู่ และประเมินผลโครงการหลังจากการดำเนินงานโครงการสิ้นสุดแล้ว ซึ่งผู้ประเมินจะประเมินหลังจากเสร็จสิ้นโครงการก็ได้

กล่าวโดยสรุป ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและคณะกรรมการ โดยทั่วไปแล้วจะมีระดับความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐาน ประกอบกับแรงจูงใจ การวางแผน (1) โครงการพัฒนาบุคลากรและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนให้มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดี (2) โครงการขยายพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้ปีละ 200 ไร่ เป็นระยะเวลา 4 ปี และ (3) โครงการระดมทุนจากการหักค่าหุ้นเพิ่มขึ้นเพื่อการพัฒนาศูนย์ให้ยั่งยืน มีการประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนในจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยผู้ศึกษาดำเนินการตามขั้นตอน ตามรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย คือ สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในจังหวัดสงขลา 10 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 662 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา 2555: 29)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ คือ ศูนย์ข่าวชุมชนในจังหวัดสงขลาที่ได้รับการจัดชั้นอยู่ในระดับดีมาก อำเภอสิงหนคร จำนวนสมาชิก 42 คน และระดับดี อำเภอสทิงพระ จำนวนสมาชิก 28 คน และอำเภอรัตภูมิ จำนวนสมาชิก 80 คน รวมทั้งสิ้น 150 คน

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับที่	อำเภอ	ประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
1	สิงหนคร	42	42
2	สทิงพระ	28	28
3	รัตภูมิ	80	80
4	เทพา	73	
5	กระแสสินธุ์	117	
7	ควนเนียง	6	
8	จะนะ	91	
9	นาทวี	98	
10	ระโนด	127	
รวม	10 อำเภอ	662	150

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา (2555)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (closed-end question) มีลักษณะคำถามแบบกำหนดค่าไว้ให้ตอบ และคำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) ที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

2.2 การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ (1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (2) ศูนย์ข้าวชุมชน (3) สภาพทั่วไปของจังหวัดสงขลา (4) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ นำผลการศึกษาค้นคว้าตามข้อ 2.2.1 มากำหนดโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร แรงจูงใจในการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน อาชีพในครัวเรือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนและแรงงานจ้าง การถือครองที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้จากการประกอบอาชีพ และแหล่งเงินทุนทางการเกษตร ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และเติมคำ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน มีส่วนประกอบ 4 ประเด็น ดังนี้

1) การวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วยประเด็นย่อย การวางแผนในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนด้านการเงินการลงทุนของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนพัฒนาทักษะ ความรู้ แก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การตั้งกฎกติกาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน

การวางแผนและจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนด้านการตลาด การวางแผนพัฒนาคุณภาพผลผลิตและบริการ และการวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ประเด็นย่อย การเข้าร่วมประชุม การจัดทำแผน การรวบรวมผลผลิต การคัดเลือกคณะกรรมการ การเบิกจ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุน การอบรมสมาชิกกลุ่ม การทำศนศึกษา/ดูงาน การฝึกปฏิบัติ การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ประเด็นย่อย การได้รับสวัสดิการ การได้รับผลกำไร/เงินปันผล การมีรายได้เพิ่มขึ้น การได้รับความรู้ทักษะในการพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ การได้รับการยอมรับจากชุมชน และการมีเพื่อนเพิ่มขึ้น

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม ประกอบด้วยประเด็นย่อย การรวบรวมผลผลิต คุณภาพผลผลิตและการบริการ การดำเนินงานด้านการตลาด การดำเนินงานด้านการเงิน/งบประมาณ การบริหารหรือการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวม

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในการวางแผนพัฒนาการดำเนินกิจกรรม การร่วมรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล

ลักษณะคำถามของระดับแรงจูงใจ ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ระดับการมีส่วนร่วม ระดับความรุนแรงของปัญหา และระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ เป็นแบบให้เลือกตอบ ตามมาตรวัดประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ได้แก่

กำหนดคะแนน = 5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด

กำหนดคะแนน = 4 คะแนน หมายถึง มาก

กำหนดคะแนน = 3 คะแนน หมายถึง ปานกลาง

กำหนดคะแนน = 2 คะแนน หมายถึง น้อย

กำหนดคะแนน = 1 คะแนน หมายถึง น้อยที่สุด

2.2.3 การตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ (content validity)

เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำแก้ไข

2.2.4 การทดสอบความเชื่อถือได้ (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบเก็บข้อมูลกับสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนฯ ในจังหวัดสงขลา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย นำผลการสัมภาษณ์ไปทดสอบหาความเชื่อถือได้ ตามวิธี Cronbach alpha พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของระดับแรงจูงใจเท่ากับ 0.846 ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ เท่ากับ 0.885 ระดับการมีส่วนร่วมเท่ากับ 0.938 ระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 0.857 และระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเท่ากับ 0.857 ซึ่งหมายถึงแบบสัมภาษณ์มีความเชื่อถือได้ ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เล็กน้อย แล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลกำหนดการเก็บจาก 2 แหล่งด้วยกัน คือข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร ซึ่งการเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเตรียมการก่อนออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1.1 วัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ รวมทั้งมีการนัดหมายล่วงหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์

3.1.2 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เพื่อการสัมภาษณ์และการเดินทาง เช่น ดินสอ ปากกา กระดาษช่วยบันทึก แบบสัมภาษณ์ และยานพาหนะ

3.1.3 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการนัดหมายบุคคลเป้าหมายกลุ่มตัวอย่างที่จะให้สัมภาษณ์

3.2 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ การดำเนินการสัมภาษณ์ได้กำหนดขั้นตอนการสัมภาษณ์ไว้ดังต่อไปนี้

3.2.1 แนะนำตัวให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบว่าเป็นใคร มาจากไหน มาทำอะไร ก่อนจะลงมือสัมภาษณ์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเป็นกันเองกับผู้ให้สัมภาษณ์

3.2.2 ชี้แจงจุดประสงค์ของการวิจัย เป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ และชี้แจงความสำคัญของข้อมูลงานวิจัยแก่สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ เป็นจริงและครบถ้วน

3.2.3 เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ ตามคำถามที่เตรียมไว้โดยใช้คำถามอย่างง่าย พยายามให้ผู้สัมภาษณ์ตอบในประเด็นที่ต้องการถามทุกข้อตามลำดับ

3.3 บันทึกผลการสัมภาษณ์ ขณะที่ให้สัมภาษณ์จะบันทึกผลการสัมภาษณ์ไปพร้อมกัน ซึ่งการบันทึกมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

3.3.1 บันทึกผลทันทีระหว่างการสัมภาษณ์ ทั้งคำถามปลายเปิดและปลายปิด

3.3.2 บันทึกผลตามความเป็นจริงโดยไม่มีอคติ ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ต้องได้รับการบันทึกตามความจริง ไม่มีอคติ

3.4 ขั้นสิ้นสุดการสัมภาษณ์ มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

3.4.1 การทบทวนความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล ข้อมูลที่รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ต้องทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์

3.4.2 กล่าวขอบคุณ กล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์และผู้เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมตามลำดับ ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากเกษตรจังหวัดสงขลา เพื่อขอความร่วมมือไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ และอำเภอรัตภูมิ เพื่อขอความร่วมมือในการนัดหมายสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

2) นัดหมายสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์แล้วสัมภาษณ์ โดยนัดหมายอำเภอละ 1 วัน ระหว่างเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม 2558

3) เมื่อสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนให้สัมภาษณ์ เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยรวบรวมแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 150 ชุด มาดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ดำเนินการลงรหัสข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน อาชีพในครัวเรือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน แรงงานจ้าง การถือครองที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้จากการประกอบอาชีพ และ

แหล่งเงินทุนทางการเกษตร โดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.2 ข้อมูลระดับแรงจูงใจ ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ระดับการมีส่วนร่วม ระดับความรุนแรงของปัญหา และระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้มีการแบ่งช่วงชั้น นำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาจากการแบ่งตามมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้สูตรอันตรภาคชั้น (class interval) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย (range)}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{5} \\ &= \frac{4}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ค่าอันตรภาคชั้นที่ได้นำมากำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.80 โดยมีเกณฑ์แปลผล

ดังนี้

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>	<u>ความหมาย</u>
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนจำนวน 150 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

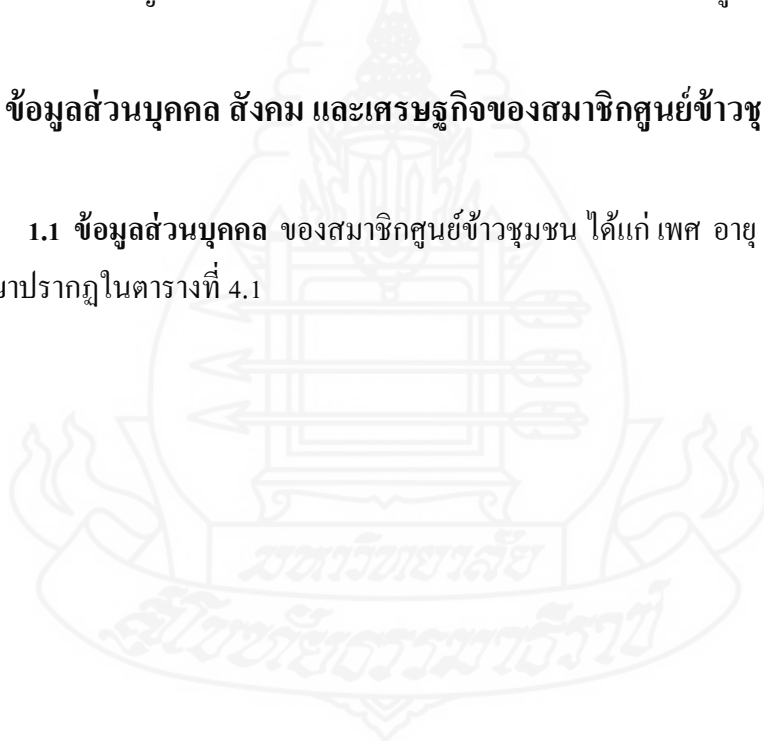
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ผลการศึกษาปรากฏในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

n=150

ประเด็น	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	65	43.3
หญิง	85	56.7
2. อายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	15	10.0
41 - 50	42	28.0
51 - 60	53	35.3
มากกว่าหรือเท่ากับ 61	40	26.7
Min = 33 Max = 80		
Mean = 54.23 S.D. = 10.041		
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้รับการศึกษา	2	1.3
ประถมศึกษาปีที่ 4	82	54.7
ประถมศึกษาปีที่ 6	29	19.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	10	6.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย /ปวช.	23	15.3
อนุปริญญา/ปวส.	1	1.0
ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	3	2.0

จากตารางที่ 4.1 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

เพศ สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในจังหวัดสงขลาที่มีตำแหน่งประธาน เลขานุการ เหนรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ ร้อยละ 56.7 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 43.3 เป็นเพศชาย

อายุ สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ร้อยละ 35.3 มีอายุระหว่าง 51- 60 ปี รองลงมาร้อยละ 28.0 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี โดยมีอายุสูงสุด 80 ปี ต่ำสุด 33 ปี และอายุเฉลี่ย 54.23 ปี

ระดับการศึกษา สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนร้อยละ 54.7 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาร้อยละ 19.0 จบระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 15.3 จบระดับมัธยมศึกษาตอน

ปลาย /ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 6.7 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 2.0 ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 1.3 ไม่ได้รับการศึกษา และร้อยละ 1.0 จบระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

1.2 ข้อมูลทางสังคม ของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

การวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาข้อมูลทางสังคม ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน เกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชน ปรากฏในตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทางสังคมของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

n=150		
ประเด็น	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
1 - 3	36	24.0
4 - 6	99	66.0
7 - 9	15	10.0
Min = 1	Max = 9	
Mean = 4.40	S.D. = 1.614	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

	n=150	
ประเด็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. สถานภาพทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่ง	99	66.0
มีตำแหน่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	51	34.0
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	22	43.1
ประธานกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	20	39.2
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	9	17.7
3. การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น		
ไม่เป็น	14	9.3
เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	136	90.7
กลุ่มเกษตรกร	68	50.0
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	12	8.8
กลุ่มยุวเกษตรกร	1	0.7
กลุ่มลูกค้า ธกส.	58	43.3
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	54	40.4
กลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร	20	15.4
4. การเข้าร่วมประชุมฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน		
ไม่เคยเข้าร่วม	16	10.7
เคยเข้าร่วม ในลักษณะ	134	89.3
ประชุม/ฝึกอบรม	97	72.4
สัมมนา	23	17.2
ดูงาน	14	26.4

จากตารางที่ 4.2 ปรากฏผลดังนี้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ศูนย์ข่าวชุมชนร้อยละ 66.0 มีสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน รองลงมาร้อยละ 24.0 มีสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน และร้อยละ 10.0 มีสมาชิกในครัวเรือน 7-9 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 9 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.40 คน

สถานภาพทางสังคม สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนร้อยละ 66.0 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และร้อยละ 34.0 มีตำแหน่งทางสังคม โดยร้อยละ 43.1 เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 39.2 เป็นประธานกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร และร้อยละ 17.7 เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนร้อยละ 9.3 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ร้อยละ 90.7 เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น โดยร้อยละ 50.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 43.3 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) ร้อยละ 40.4 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 15.4 เป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร และร้อยละ 8.8 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ร้อยละ 10.7 ไม่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงาน เกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชน และร้อยละ 89.3 เคยเข้าร่วม โดยร้อยละ 72.4 เคยเข้าร่วมประชุม/ฝึกอบรม ร้อยละ 26.4 เคยเข้าร่วมดูงาน และร้อยละ 17.2 เคยเข้าร่วมสัมมนา

1.3 แรงจูงใจในการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ผลปรากฏในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แรงจูงใจในการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

n=150

ประเด็น	ระดับแรงจูงใจ					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
1.ต้องการช่วยพัฒนา หมู่บ้านและชุมชน	65 (43.0)	60 (40.0)	23 (15.7)	2 (1.3)	0 (0.0)	4.25 (0.761)	มากที่สุด	1
2.ได้รับการยกย่องนับ ถือ จากชาวบ้าน	25 (16.6)	46 (30.7)	54 (36.0)	18 (12.0)	7 (4.7)	3.43 (1.051)	มาก	3
3.มีตำแหน่งทางสังคม	24 (16.0)	36 (24.0)	46 (30.7)	24 (16.0)	20 (13.3)	3.13 (1.251)	ปานกลาง	5
4.เป็นตัวแทนของ ชาวบ้าน	26 (17.3)	48 (32.0)	42 (28.0)	21 (14.0)	13 (8.7)	3.35 (1.177)	ปานกลาง	4
5.มีความเสียสละ	46 (30.7)	52 (34.6)	43 (28.7)	7 (4.7)	2 (1.3)	3.89 (0.945)	มาก	2
6.ได้รับเงินตอบแทน	20 (13.3)	15 (10.0)	39 (26.0)	33 (22.0)	43 (28.7)	2.57 (1.353)	น้อย	7
7.ได้รับผลประโยชน์ที่ ไม่ใช่ตัวเงินตอบแทน	22 (14.7)	29 (19.3)	51 (34.0)	30 (20.0)	18 (12.0)	3.05 (1.211)	ปานกลาง	6
เฉลี่ยรวม						3.38 (0.801)	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.3 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

ระดับแรงจูงใจในการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.38) เมื่อวิเคราะห์ในประเด็นย่อยพบว่า แรงจูงใจที่ทำให้เข้ามาเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ต้องการช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.25) รองลงมาแรงจูงใจระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ มีความเสียสละ (ค่าเฉลี่ย 3.89) และการได้รับการยกย่องนับถือจากชาวบ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.43) แรงจูงใจระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ เป็นตัวแทนของชาวบ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.35) ต้องการมีตำแหน่งทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.13) และต้องการได้รับผลประโยชน์ที่ไม่ใช่

ตัวเงินตอบแทน (ค่าเฉลี่ย 3.05) และแรงจูงใจระดับน้อย 1 ประเด็น คือ ต้องการได้รับเงินตอบแทน (ค่าเฉลี่ย 2.57)

1.4 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนจากแหล่งต่าง ๆ 3 แหล่ง ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อกิจกรรม ปรากฏผลในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

n=150

แหล่งความรู้	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
1. สื่อบุคคล						3.50 (0.813)	มาก	1
เกษตรอำเภอ	45 (30.0)	63 (42.0)	34 (22.7)	7 (4.7)	1 (0.6)	3.96 (0.881)	มาก	1
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร	40 (26.7)	66 (44.0)	33 (22.0)	8 (5.3)	3 (2.0)	3.88 (0.933)	มาก	2
นักวิชาการเกษตร	37 (24.7)	57 (38.0)	41 (27.3)	12 (8.0)	3 (2.0)	3.75 (0.983)	มาก	4
เจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน	19 (12.7)	11 (7.3)	29 (19.3)	40 (26.7)	51 (34.0)	2.38 (1.354)	น้อย	8
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	40 (26.7)	27 (18.0)	53 (35.3)	16 (10.7)	14 (9.3)	3.42 (1.249)	มาก	6
หมอดินอาสา	49 (32.7)	37 (24.7)	28 (18.7)	26 (17.2)	10 (6.7)	3.59 (1.258)	มาก	5

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=150

แหล่งความรู้	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
เกษตรกรผู้นำ	50 (33.4)	41 (27.3)	41 (27.3)	11 (7.3)	7 (4.7)	3.77 (1.130)	มาก	3
เพื่อนบ้าน	22 (14.6)	42 (28.0)	49 (32.7)	27 (18.0)	10 (6.7)	3.26 (1.120)	ปานกลาง	7
2. สื่อมวลชน						2.68 (0.906)	ปานกลาง	3
วารสารทางการเกษตร	14 (9.3)	18 (12.0)	49 (32.7)	41 (27.3)	28 (18.7)	2.66 (1.186)	ปานกลาง	5
แผ่นพับ	16 (10.7)	17 (11.3)	48 (32.0)	41 (27.3)	28 (18.7)	2.68 (1.2)	ปานกลาง	4
หนังสือพิมพ์	10 (6.7)	14 (9.3)	50 (33.3)	38 (25.3)	38 (25.4)	2.47 (1.162)	น้อย	7
โทรทัศน์	29 (19.3)	46 (30.7)	38 (25.3)	27 (18.0)	10 (6.7)	3.38 (1.180)	ปานกลาง	1
วิทยุ	18 (12.0)	21 (14.0)	50 (33.3)	35 (23.3)	26 (17.4)	2.80 (1.232)	ปานกลาง	3
หอกระจายข่าว	35 (23.3)	31 (20.7)	21 (14.0)	25 (16.7)	38 (25.3)	3.00 (1.528)	ปานกลาง	2
อินเทอร์เน็ต	8 (5.3)	12 (8.0)	17 (11.3)	18 (12.0)	95 (63.4)	1.80 (1.232)	น้อยที่สุด	8
ป้ายโฆษณา	15 (10.0)	18 (12.0)	48 (32.0)	33 (22.0)	36 (24.0)	2.62 (1.251)	ปานกลาง	6

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=150

แหล่งความรู้	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
3. สื่อกิจกรรม						3.45 (0.915)	มาก	2
การประชุม	56 (37.3)	59 (39.3)	28 (18.7)	3 (2.0)	4 (2.7)	4.07 (0.939)	มาก	1
การอบรม	36 (24.0)	64 (42.7)	38 (25.3)	6 (4.0)	6 (4.0)	3.79 (0.987)	มาก	2
การสัมมนา	27 (18.0)	51 (34.0)	45 (30.0)	17 (11.3)	10 (6.7)	3.45 (1.115)	มาก	4
การรณรงค์	21 (14.0)	46 (30.7)	44 (29.3)	30 (20.0)	9 (6.0)	3.27 (1.115)	ปานกลาง	5
การสาธิต	32 (21.3)	46 (30.7)	47 (31.3)	18 (12.0)	7 (4.7)	3.52 (1.097)	มาก	3
นิทรรศการ	21 (14.0)	34 (22.7)	40 (26.7)	38 (25.3)	17 (11.3)	3.03 (1.226)	ปานกลาง	7
การศึกษาดูงาน	34 (22.6)	25 (16.7)	28 (18.7)	41 (27.3)	22 (14.7)	3.05 (1.394)	ปานกลาง	6
เฉลี่ยรวม						3.21 (0.773)	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.4 ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร จากสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อกิจกรรม ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21) มีรายละเอียด ดังนี้

สื่อบุคคล สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อบุคคลในระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ เกษตรอำเภอ (ค่าเฉลี่ย 3.96) รองลงมานักวิชาการส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.88) เกษตรกรผู้นำ (ค่าเฉลี่ย 3.77) นักวิชาการ (ค่าเฉลี่ย 3.75) หมอдинอาสา (ค่าเฉลี่ย 3.59) และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.42) สำหรับเพื่อนบ้านอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26) และเจ้าหน้าที่ภาคเอกชนอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.38) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อบุคคลระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.50)

สื่อมวลชน สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อมวลชนในระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.38) รองลงมาหออกระจายข่าว (ค่าเฉลี่ย 3.00) วิทยุ (ค่าเฉลี่ย 2.80) แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 2.68) วารสารทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.66) และป้ายโฆษณา (ค่าเฉลี่ย 2.62) สำหรับหนังสือพิมพ์ อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.47) และอินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.80) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อมวลชนระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.68)

สื่อกิจกรรม สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อกิจกรรมในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ การประชุม (ค่าเฉลี่ย 4.07) รองลงมาการอบรม (ค่าเฉลี่ย 3.79) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.52) และการสัมมนา (ค่าเฉลี่ย 3.45) สำหรับการณรงค์ (ค่าเฉลี่ย 3.27) การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 3.05) และนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย 3.03) อยู่ในระดับปานกลาง ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อกิจกรรมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.45)

1.5 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

การวิจัยเรื่องนี้ศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพในครัวเรือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน จำนวนแรงงานจ้าง การถือครองที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้จากการประกอบอาชีพ และแหล่งเงินทุนทางการเกษตร ปรากฏผลในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

n=150		
ประเด็น	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. อาชีพในครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทำนา	147	98.0
ทำสวนยางพารา	61	40.7
ทำสวนผลไม้	9	6.0
หัตถกรรม	1	0.7
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	7	4.7
พนักงานบริษัท	3	2.0
รับจ้างทั่วไป	37	24.7
ค้าขาย	20	13.3
2. จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน (คน)		
ไม่มี	1	0.7
มี	149	99.3
1-2	88	59.1
3-4	40	26.8
มากกว่าหรือเท่ากับ 5	21	14.1
Min = 1 Max = 7		
Mean = 2.77 S.D. = 1.424		
3. จำนวนแรงงานจ้าง (คน)		
ไม่มี	58	38.7
มี	92	61.3
1-2	84	91.3
3-4	4	4.3
5-6	1	1.1
มากกว่าหรือเท่ากับ 7	3	3.3
Min = 1 Max = 10		
Mean = 1.62 S.D. = 1.449		

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=150		
ประเด็น	จำนวน(คน)	ร้อยละ
4. การถือครองที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่มี	2	1.3
เป็นของตนเอง (ไร่)	148	98.6
เช่า	48	32.0
4.1 ขนาดพื้นที่เป็นของตนเอง (ไร่)		
1-5	29	19.6
6-10	55	37.2
11-15	31	20.9
มากกว่าหรือเท่ากับ 16	33	22.3
Min = 2 Max = 43		
Mean = 11.41 S.D. = 7.469		
4.2 ขนาดพื้นที่เช่า (ไร่)		
1 - 5	17	35.4
6 - 10	17	35.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 11	14	21.2
Min = 2 Max = 40		
Mean = 9.81 S.D. = 6.242		
5. พื้นที่ทำการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
พื้นที่ทำนาแบบของตนเอง	150	100.0
พื้นที่ทำนาตามโครงการศูนย์	150	100.0
5.1 ขนาดพื้นที่ทำนาแบบของตนเอง (ไร่)		
1-5	54	36.0
6-10	49	32.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 11	47	31.3
Min = 1 Max = 48		
Mean = 9.24 S.D. = 6.625		

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=150		
ประเด็น	จำนวน(คน)	ร้อยละ
5.2 ขนาดพื้นที่ทำนาคตาม โครงการศูนย์ข้าวชุมชน		
1-3	55	36.7
4-6	64	42.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 7	31	20.6
Min = 1 Max = 17		
Mean = 4.95 S.D. = 3.187		
5.3 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด (ไร่)		
1-10	60	40.0
11-20	64	42.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 21	26	17.4
Min = 2 Max = 62		
Mean = 14.11 S.D. = 8.846		
6. รายได้จากการประกอบอาชีพในรอบปี		
ที่ผ่านมา (บาท)		
6.1 รายได้จากภาคการเกษตร		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000	12	0.8
10,001-50,000	79	52.7
50,001-100,000	35	23.3
มากกว่าหรือเท่ากับ100,001	24	16.0
Min = 3,000 Max = 500,000		
Mean = 63,744.67 S.D. = 75,036.178		

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=150		
ประเด็น	จำนวน(คน)	ร้อยละ
6.2 รายได้จากนอกภาคการเกษตร		
ไม่มี	89	59.0
มี	61	41.0
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000	21	34.4
50,001-100,000	18	29.5
100,001-150,000	13	21.3
มากกว่าหรือเท่ากับ 150,001	9	14.8
Min = 3,000 Max = 365,000		
Mean = 101,614.75 S.D. = 73,955.391		
7. แหล่งเงินทุนทางการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา		
ทุนของตนเอง	80	53.4
กู้ แหล่งเงินทุนที่ขี้มมา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	70	46.6
ญาติ/เพื่อนบ้าน	17	24.3
นายทุน	2	2.9
กองทุนหมู่บ้าน	13	18.6
ธนาคารพาณิชย์	1	1.4
ธกส.	22	31.4
สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร	16	22.9

จากตารางที่ 4.5 ปรากฏผลดังนี้

อาชีพในครัวเรือน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนร้อยละ 98.0 ประกอบอาชีพทำนา รองลงมา ร้อยละ 40.7 ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ร้อยละ 24.7 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และร้อยละ 13.3 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 6.0 ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ ร้อยละ 4.7 ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 2.0 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท และร้อยละ 0.7 ประกอบอาชีพหัตถกรรม

จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนร้อยละ 99.3 มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน และร้อยละ 0.7 ไม่มีแรงงานในครัวเรือน โดยร้อยละ 59.1 มีจำนวนแรงงานเท่ากับ 1-2 คน รองลงมา ร้อยละ 26.8 มีจำนวนแรงงานเท่ากับ 3-4 คน และร้อยละ 14.1 มีจำนวนแรงงานมากกว่าหรือเท่ากับ 5 คน โดยมีแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 7 คน และมีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.77 คน และร้อยละ 38.7 ไม่มีแรงงานจ้าง

จำนวนแรงงานจ้าง สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนร้อยละ 61.3 มีแรงงานจ้าง โดยสมาชิกร้อยละ 91.3 มีแรงงานจ้าง 1-2 คน ร้อยละ 4.3 มีแรงงานจ้าง 3-4 คน ร้อยละ 3.3 มีแรงงานจ้างมากกว่าหรือเท่ากับ 7 คน และร้อยละ 1.1 มีแรงงานจ้าง 5-6 คน โดยมีการจ้างแรงงานต่ำสุด 1 คน สูงสุด 10 คน และมีจำนวนแรงงานจ้างเฉลี่ย 1.62 คน

การถือครองที่ดิน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนร้อยละ 98.6 ถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 32.0 มีที่ดินเช่า ร้อยละ 1.3 ไม่มีการถือครองที่ดินเลย

การถือครองที่ดินเป็นของตนเอง สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 37.2 มีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ระหว่าง 6-10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 22.3 มีพื้นที่มากกว่าหรือเท่ากับ 16 ไร่ ร้อยละ 20.9 มีพื้นที่ระหว่าง 11-15 ไร่ และร้อยละ 19.6 มีพื้นที่ระหว่าง 1-5 ไร่ โดยมีการถือครองที่ดินเป็นของตนเองต่ำสุด 2 คน สูงสุด 43 คน และถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 11.41 ไร่

การถือครองที่ดินเช่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 35.4 เท่ากันมีที่ดินเช่าจำนวน 1-5 ไร่ และ 6-10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 21.2 มีที่ดินเช่ามากกว่าหรือเท่ากับ 11 ไร่ โดยมีที่ดินเช่าต่ำสุด 2 ไร่ สูงสุด 40 ไร่ และมีที่ดินเช่าเฉลี่ย 9.81 ไร่

พื้นที่ทำการเกษตร แบ่งเป็น

พื้นที่ทำนาแบบของตนเอง สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 36.0 มีขนาดพื้นที่ทำนา 1-5 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 32.7 มีขนาดพื้นที่ทำนา 6-10 ไร่ และร้อยละ 31.3 มีขนาดพื้นที่ทำนา มากกว่าหรือเท่ากับ 11 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำนาแบบของตนเอง ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 48 ไร่ และมีขนาดพื้นที่ทำนาแบบของตนเอง เฉลี่ย 9.24 ไร่

พื้นที่ทำนาตามโครงการศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 42.7 มีขนาดพื้นที่ทำนา 4-6 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 36.7 มีขนาดพื้นที่ทำนา 1-3 ไร่ และร้อยละ 20.6 มีขนาดพื้นที่ทำนามากกว่าหรือเท่ากับ 7 ไร่ โดยมีขนาดพื้นที่ทำนา ตามโครงการฯ ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 17 ไร่ และขนาดพื้นที่ทำนาตามโครงการ เฉลี่ย 4.95 ไร่

พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 42.6 การเกษตรทั้งหมด 11-20 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 40.0 มีขนาดพื้นที่ 1-10 ไร่ และร้อยละ 17.4 มีขนาดพื้นที่มากกว่าหรือ

เท่ากับ 21 ไร่ โดยมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดต่ำสุด 2 คน สูงสุด 62 คน และมีขนาดพื้นที่ทั้งหมดเฉลี่ย 14.11 ไร่

รายได้จากการประกอบอาชีพในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา แบ่งเป็น

รายได้จากภาคการเกษตรในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 52.7 มีรายได้ภาคการเกษตร ระหว่าง 10,001-50,000 บาท ร้อยละ 23.3 มีรายได้ภาคการเกษตรระหว่าง 50,001-100,000 บาท ร้อยละ 16.0 มีรายได้ภาคการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 100,001 บาท และร้อยละ 0.8 มีรายได้ภาคการเกษตร ระหว่างมากกว่า 10,000 บาท โดยมีรายได้จากภาคการเกษตร ต่ำสุด 3,000 บาท สูงสุด 500,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ย 63,744.67 บาท

รายได้จากนอกภาคการเกษตรในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 59.0 ไม่มีรายได้นอกภาคเกษตร และร้อยละ 41.0 มีรายได้นอกภาคเกษตร โดยร้อยละ 34.4 มีรายได้นอกภาคเกษตร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท รองลงมาร้อยละ 29.5 มีรายได้นอกภาคเกษตร ระหว่าง 50,001-100,000 บาท ร้อยละ 21.3 มีรายได้นอกภาคเกษตรระหว่าง 100,001-150,000 บาท และร้อยละ 14.8 มีรายได้นอกภาคเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 150,001 บาท โดยนอกภาคเกษตรมีรายได้ต่ำสุด 3,000 บาท สูงสุด 365,000 บาท และมีรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 101,614.75 บาท

แหล่งเงินทุนทางการเกษตร ศูนย์ข้าวชุมชนร้อยละ 53.4 ใช้เงินทุนของตนเอง และร้อยละ 46.6 กู้จากแหล่งเงินทุน โดยร้อยละ 31.4 กู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) รองลงมาร้อยละ 24.3 กู้จากญาติ/เพื่อนบ้าน ร้อยละ 22.9 กู้จากสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 18.6 กู้จากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 2.9 กู้จากนายทุน และร้อยละ 1.4 กู้จากธนาคารพาณิชย์

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบไปด้วย การวางแผนพัฒนา การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ผลปรากฏในตารางที่ 4.6 - 4.10

ตารางที่ 4.6 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

n=150

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
1. การมีส่วนร่วมในการ วางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน						3.44 (0.932)	มาก	1
1) การวางแผนในการ ดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	32 (21.3)	62 (41.3)	39 (26.0)	14 (9.1)	3 (2.0)	3.71 (0.973)	มาก	1
2) การวางแผนด้านการเงินการ ลงทุนของศูนย์ข้าวชุมชน	22 (14.7)	53 (35.3)	48 (32.0)	14 (9.3)	13 (8.7)	3.38 (1.115)	ปานกลาง	8
3) การวางแผนพัฒนาทักษะ ความรู้แก่สมาชิกศูนย์ข้าว ชุมชน	18 (12.0)	61 (40.7)	48 (32.0)	11 (7.3)	12 (8.0)	3.41 (1.057)	มาก	7
4) การตั้งกฎกติกาในการดำเนิน กิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน	37 (24.7)	51 (34.0)	37 (24.7)	13 (8.6)	12 (8.0)	3.59 (1.183)	มาก	3
5) การกำหนดบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการศูนย์ข้าว ชุมชน	32 (21.3)	49 (32.7)	48 (32.0)	11 (7.3)	10 (6.7)	3.55 (1.109)	มาก	5
6) การวางแผนและจัดทำ แผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	26 (17.3)	67 (44.7)	33 (22.0)	16 (10.7)	8 (5.3)	3.58 (1.064)	มาก	4
7) การคัดเลือกผู้รับผิดชอบใน กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ข้าว ชุมชน	35 (23.3)	54 (36.0)	38 (25.1)	14 (9.3)	9 (6.0)	3.61 (1.122)	มาก	2
8) การวางแผนด้านการตลาด	20 (13.3)	36 (24.0)	46 (30.7)	30 (20.0)	18 (12.0)	3.07 (1.208)	ปานกลาง	9
9) การวางแผนพัฒนาคุณภาพ ผลผลิตและบริการของศูนย์ข้าว ชุมชน	23 (15.3)	54 (36.0)	47 (31.3)	15 (10.0)	11 (7.4)	3.42 (1.095)	มาก	6
10) การวางแผนโฆษณา ประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้าวชุมชน	16 (10.7)	39 (26.0)	51 (34.0)	26 (16.3)	18 (12.0)	3.06 (1)	ปานกลาง	10

จากตารางที่ 4.6 ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีรายละเอียด ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนระดับมาก 7 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน การคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ การตั้งกฎกติกาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนและจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนพัฒนาคุณภาพผลผลิตและบริการของศูนย์ข้าวชุมชน และการวางแผนพัฒนาทักษะ ความรู้ แก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.71 3.61 3.59 3.58 3.55 3.42 และ 3.41 ตามลำดับ) และระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนด้านการเงินการลงทุนของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนด้านการตลาด และการวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.38 3.07 และ 3.06) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.44)

ตารางที่ 4.7 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

n=150

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน						3.37 (0.874)	ปานกลาง	2
1) การเข้าร่วมประชุม	61 (40.7)	56 (37.3)	22 (14.7)	10 (6.7)	1 (0.6)	4.11 (0.935)	มาก	1
2) การจัดทำแผน	56 (37)	44 (29)	27 (18.0)	17 (11)	6 (5.0)	3.54 (1.040)	มาก	4
3) การรวบรวมผลผลิต	28 (18.7)	44 (29.3)	45 (30.0)	26 (17.3)	7 (4.7)	3.40 (1.117)	ปานกลาง	6
4) การคัดเลือกคณะกรรมการ	55 (36.7)	39 (26.0)	32 (21.3)	20 (13.3)	4 (2.7)	3.81 (1.151)	มาก	2
5) การเบิกจ่ายเงินที่ได้รับ สนับสนุน	23 (15.3)	32 (21.3)	36 (24.0)	31 (20.7)	28 (18.7)	2.94 (1.337)	ปานกลาง	8
6) การอบรมสมาชิกกลุ่ม	38 (22.3)	46 (30.7)	43 (31.7)	17 (11.3)	6 (4.0)	3.62 (1.103)	มาก	3
7) การทัศนศึกษา/ดูงาน	28 (18.7)	31 (20.7)	33 (22.0)	38 (25.3)	20 (13.3)	3.06 (1.322)	ปานกลาง	7
8) การฝึกปฏิบัติ	29 (19.3)	40 (26.7)	55 (36.7)	20 (13.3)	6 (4.0)	3.44 (1.071)	มาก	5
9) การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร กับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น	15 (10.0)	40 (26.7)	37 (24.7)	35 (23.3)	23 (15.3)	2.93 (1.232)	ปานกลาง	9
10) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	15 (10.0)	26 (17.3)	49 (32.7)	41 (27.3)	19 (12.7)	2.85 (1.157)	ปานกลาง	10

จากตารางที่ 4.7 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีรายละเอียด ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชนระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ การเข้าร่วมประชุม การคัดเลือกคณะกรรมการ การอบรมสมาชิกกลุ่ม การจัดทำแผน และการฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.11 3.81 3.62 3.54 และ 3.44) และระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ การรวบรวมผลผลิต การทัศนศึกษา/ดู

งาน การเบิกจ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุน การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข่าวชุมชนอื่น และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 3.40 3.06 2.94 2.93 และ 2.85) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.37)

ตารางที่ 4.8 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

n=150

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
3. การมีส่วนร่วมในการ รับผลประโยชน์ของศูนย์ข่าว ชุมชน						3.22 (1.106)	ปานกลาง	3
1) การได้รับสวัสดิการ	17 (11.3)	29 (19.3)	40 (26.7)	27 (18.0)	37 (24.7)	2.75 (1.327)	ปานกลาง	5
2) การได้รับผลกำไร/เงินปันผล	7 (4.7)	24 (16.0)	41 (27.3)	34 (22.7)	44 (29.3)	2.44 (1.201)	น้อย	6
3) การมีรายได้เพิ่มขึ้น	15 (10.0)	44 (29.3)	63 (42.0)	17 (11.3)	11 (7.4)	3.23 (1.026)	ปานกลาง	4
4) การได้รับความรู้ ทักษะ พัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่	30 (20.0)	63 (42.0)	39 (26.0)	14 (9.3)	4 (2.7)	3.67 (0.986)	มาก	2
5) การได้รับการยอมรับ จากชุมชน	23 (15.3)	44 (29.1)	60 (40.0)	17 (11.3)	6 (4.0)	3.41 (1.011)	มาก	3
6) การมีเพื่อนเพิ่ม	49 (32.7)	42 (28.0)	42 (28.0)	15 (10.0)	2 (1.3)	3.81 (1.047)	มาก	1

จากตารางที่ 4.8 ระดับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของศูนย์ข่าวชุมชนระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น การได้รับความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ และการได้รับการยอมรับจากชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.81 3.67 3.41) รองลงมาในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การมีรายได้เพิ่มขึ้น และการได้รับสวัสดิการ (ค่าเฉลี่ย 3.23 และ 2.75) และระดับน้อย 1 ประเด็น คือ การได้รับผลกำไร/เงินปัน

ผล (ค่าเฉลี่ย 2.44) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของศูนย์ข้าวชุมชนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.22)

ตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

n=150

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					\bar{X} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล						3.02 (0.861)	ปานกลาง	4
1) การติดตามประเมินผล การรวบรวมผลผลิต	15 (10.0)	39 (26.0)	59 (39.3)	30 (20.0)	7 (4.7)	3.17 (1.013)	ปานกลาง	2
2) การติดตามประเมิน คุณภาพผลผลิตและการ บริการ	14 (9.3)	49 (32.7)	53 (35.3)	27 (18.0)	7 (4.7)	3.24 (1.008)	ปานกลาง	1
3) การติดตามการดำเนินงาน ด้านการตลาด	4 (2.7)	38 (25.3)	51 (34.0)	37 (24.7)	20 (13.3)	2.79 (1.051)	ปานกลาง	5
4) การติดตามประเมินผล การดำเนินงานด้านการเงิน/ งบประมาณ	6 (4.0)	27 (18.0)	58 (38.7)	39 (26.0)	20 (13.3)	2.73 (1.034)	ปานกลาง	6
5) การติดตามประเมินผล การบริหารหรือการทำงาน ของคณะกรรมการศูนย์ข้าว ชุมชน	15 (10.0)	47 (31.3)	44 (29.3)	31 (20.7)	13 (8.7)	3.13 (1.121)	ปานกลาง	3
6) การติดตามประเมินผล การดำเนินงานของศูนย์ข้าว ชุมชนในภาพรวม	13 (8.7)	42 (28.0)	52 (34.7)	26 (17.3)	17 (11.3)	3.05 (1.122)	ปานกลาง	4
เฉลี่ยรวม						3.26 (0.743)	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการทำงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการทำงานของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการทำงานของศูนย์ข้าวชุมชนระดับปาน

กลาง 6 ประเด็น ได้แก่ การติดตามประเมินคุณภาพผลผลิตและการบริการ การติดตามประเมินผลการรวบรวมผลผลิต การติดตามประเมินผลการบริหารหรือการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวม การติดตามการดำเนินงานด้านการตลาด และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการเงิน/งบประมาณ (ค่าเฉลี่ย 3.24 3.17 3.13 3.05 2.79 และ 2.73 ตามลำดับ) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.02)

ตารางที่ 4.10 สรุปการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

การมีส่วนร่วม	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
การวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	3.44	0.932	มาก
การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน	3.37	0.874	ปานกลาง
การรับผลประโยชน์	3.22	0.803	ปานกลาง
การติดตามประเมินผล	3.02	0.861	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.26	0.743	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 สรุปการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน พบว่ามีส่วนร่วมในระดับมาก (เฉลี่ย 3.44) ในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน รองลงมามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.37 3.22 และ 3.02 ตามลำดับ) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26)

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา

3.1 ปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

การวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ผลปรากฏในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

n = 150

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					\bar{X} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
1. การวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน						2.19 (0.935)	น้อย	4
1) ศูนย์ข้าวชุมชนไม่มีการจัดทำแผน	2 (1.3)	19 (12.7)	40 (26.7)	36 (24.0)	53 (35.3)	2.21 (1.101)	น้อย	1
2) คณะกรรมการขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการวางแผน	0.0 (0.0)	18 (12.0)	46 (30.7)	36 (24.0)	50 (33.3)	2.21 (1.040)	น้อย	1
3) ขาดความร่วมมือในการวางแผนจากคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน	2 (1.4)	11 (7.3)	55 (36.7)	26 (17.3)	56 (37.3)	2.18 (1.062)	น้อย	3
4) ไม่มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนา	1 (0.7)	14 (9.3)	40 (26.7)	47 (31.3)	48 (32.0)	2.15 (1.002)	น้อย	4
2. การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน						2.26 (0.867)	น้อย	2
1) การประชุมชี้แจงการดำเนินงานมีไม่บ่อยครั้ง	4 (2.7)	13 (8.7)	49 (32.6)	32 (21.3)	52 (34.7)	2.23 (1.102)	น้อย	4
2) ศูนย์ข้าวชุมชนมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมบ่อย	2 (1.3)	10 (6.7)	54 (36.0)	32 (21.3)	52 (34.7)	2.19 (1.032)	น้อย	6
3) ศูนย์ข้าวชุมชนไม่มีการประมาณการผลผลิต	4 (2.7)	8 (5.3)	42 (28.0)	60 (40.0)	36 (24.0)	2.23 (1.102)	น้อย	5

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n=150

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
4) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนไม่ได้ รับการอบรมเกี่ยวกับการผลิต เมล็ดข้าวพันธุ์ดี	6 (4.0)	18 (12.0)	40 (26.7)	35 (23.3)	51 (34.0)	2.29 (1.172)	น้อย	2
5) คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน ไม่ได้จัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษา ดูงาน/ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิต เมล็ดพันธุ์ที่ดี	4 (2.7)	19 (12.7)	35 (23.3)	44 (29.3)	48 (32.0)	2.25 (1.117)	น้อย	3
6) ศูนย์ข้าวชุมชนขาดการ เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ ข้าวชุมชนอื่น	4 (2.7)	11 (7.3)	41 (27.4)	47 (31.3)	47 (31.3)	2.19 (1.045)	น้อย	7
7) ขาดการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้ สมาชิกและบุคคลภายนอกทราบ	5 (3.3)	8 (5.3)	40 (26.7)	49 (32.7)	48 (32.0)	2.15 (1.041)	น้อย	8
8) ศูนย์ข้าวชุมชน มีงบประมาณ สนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอ กับการดำเนินกิจกรรม	18 (12.0)	23 (15.3)	31 (20.7)	32 (21.3)	46 (30.7)	2.57 (1.378)	น้อย	1
3. การรับผลประโยชน์						2.30 (1.007)	น้อย	1
1) ได้รับความรู้และทักษะ ใน การพัฒนาอาชีพน้อย	6 (4.0)	13 (8.7)	48 (32.0)	39 (26.0)	44 (29.3)	2.32 (1.107)	น้อย	2
2) ไม่มีสวัสดิการในรูปแบบเงิน จากการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าว ชุมชน	10 (6.7)	13 (8.7)	38 (25.3)	45 (30.0)	44 (29.3)	2.33 (1.180)	น้อย	1
3) ผลกำไรมีน้อย/ไม่มีเงินปัน ผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรม ศูนย์ข้าวชุมชน	9 (6.0)	17 (11.4)	27 (18.0)	47 (31.3)	50 (33.3)	2.25 (1.205)	น้อย	4
4) ผลประกอบการของศูนย์ข้าว ชุมชนมีน้อย	6 (4.0)	17 (11.3)	35 (23.4)	48 (32.0)	44 (29.3)	2.29 (1.125)	น้อย	3
4. การติดตามประเมินผล						2.24 (1.016)	น้อย	3
1) คณะกรรมการไม่เห็นความ สำคัญของการติดตามประเมินผล	7 (4.7)	7 (4.7)	48 (32.0)	35 (23.3)	53 (35.3)	2.20 (1.117)	น้อย	3

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n =150

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
2) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการติดตามประเมินผล	5 (3.3)	1 (6.7)	45 (30.0)	41 (27.3)	49 (33)	2.21 (1.076)	น้อย	2
3) การติดตามประเมินผลไม่ครอบคลุมทุกด้าน	7 (4.7)	21 (14.0)	40 (26.7)	41 (27.3)	41 (27.3)	2.41 (1.165)	น้อย	1
4) ไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	6 (4.0)	6 (4.0)	40 (26.7)	46 (30.7)	52 (34.6)	2.12 (1.016)	น้อย	4
เฉลี่ยรวม						2.21 (0.832)	น้อย	

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ระดับปัญหาในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.25) มีรายละเอียดดังนี้

การวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีปัญหาในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนระดับน้อย ในประเด็นย่อยทั้ง 4 ประเด็น เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนไม่มีการจัดทำแผน (ค่าเฉลี่ย 2.21) คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผน (ค่าเฉลี่ย 2.21) ขาดความร่วมมือในการวางแผนจากคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.18) และไม่มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนา (ค่าเฉลี่ย 2.15) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีปัญหาในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.19)

การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชนระดับน้อย ในประเด็นย่อย 8 ประเด็น ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนมีงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.57) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี (ค่าเฉลี่ย 2.29) คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนไม่ได้จัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษา ดูงาน/ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดี (ค่าเฉลี่ย 2.25) การประชุมชี้แจงการดำเนินงานมีไม่บ่อยครั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.23) ศูนย์ข้าวชุมชนไม่มีการประมาณการผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.23) ศูนย์ข้าวชุมชนขาดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าว

ชุมชนอื่น (ค่าเฉลี่ย 2.19) ศูนย์ข่าวชุมชนมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมบ่อย (ค่าเฉลี่ย 2.19) และขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้สมาชิกและบุคคลภายนอกทราบ (ค่าเฉลี่ย 2.15) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชนในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.26)

การรับผลประโยชน์ของศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีปัญหาในการรับผลประโยชน์ของศูนย์ข่าวชุมชนระดับน้อย ในประเด็นย่อย 4 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีสวัสดิการในรูปแบบตัวเงินจากการเป็นสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.33) ได้รับความรู้และทักษะในการพัฒนาอาชีพน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.32) ผลประกอบการของศูนย์ข่าวชุมชนมีน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.29) และผลกำไรมีน้อย/ไม่มีเงินปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ข่าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.25) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีปัญหาในการรับผลประโยชน์ของศูนย์ข่าวชุมชนในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.30)

การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีปัญหาในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนระดับน้อย ในประเด็นย่อย 4 ประเด็น ได้แก่ การติดตามประเมินผลไม่ครอบคลุมทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย 2.41) สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการติดตามประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 2.21) คณะกรรมการไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 2.20) และไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 2.12) ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีปัญหาในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.24)

3.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

การวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนพบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์ข่าวชุมชนอยู่ในระดับมากในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย 4.15) และในประเด็น 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผนพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ผลปรากฏในตารางที่ 4.12 - 4.15

ตารางที่ 4.12 ข้อเสนอแนะในการวางแผนพัฒนาของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

n=150

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
1. การวางแผนพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน						4.17 (0.812)	มาก	2
1) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ศูนย์มีการจัดทำแผน	68 (45.3)	49 (32.7)	27 (18.0)	4 (2.7)	2 (1.3)	4.18 (0.913)	มาก	2
2) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านการวางแผนแก่คณะกรรมการ	65 (43.3)	56 (37.3)	23 (15.3)	5 (3.3)	1 (0.8)	4.19 (0.865)	มาก	1
3) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรกระตุ้นและจูงใจให้คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันวางแผน	69 (46.0)	46 (30.7)	28 (18.6)	7 (4.7)	0.0 (0.0)	4.18 (0.898)	มาก	2
4) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรแนะนำให้มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	65 (43.2)	49 (32.7)	28 (18.7)	7 (4.7)	1 (0.7)	4.13 (0.924)	มาก	4

จากตารางที่ 4.12 ผลการเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

การวางแผนพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะระดับมากในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย 4.17) และในประเด็นย่อยทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านการวางแผนแก่คณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 4.19) รองลงมาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ศูนย์มีการจัดทำแผน (ค่าเฉลี่ย 4.18) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรกระตุ้นและจูงใจให้คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันวางแผน (ค่าเฉลี่ย 4.18) และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรแนะนำให้มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.13)

ตารางที่ 4.13 ข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

n=150

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
2. การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน						4.15 (0.78)	มาก	3
1) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานของศูนย์แก่สมาชิกศูนย์อย่างสม่ำเสมอ	67 (44.7)	48 (32.0)	23 (15.3)	10 (6.7)	2 (1.3)	4.12 (0.989)	มาก	6
2) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมประชุม	63 (42.0)	50 (33.3)	29 (19.3)	5 (3.3)	3 (2.1)	4.10 (0.961)	มาก	8
3) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกมีการประมาณการผลผลิตจากต้นทุนการผลิต	66 (44.0)	52 (34.7)	21 (14.0)	10 (6.7)	1 (0.6)	4.15 (0.944)	มาก	3
4) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวพันธุ์ดี	67 (44.7)	52 (34.7)	27 (18.0)	4 (2.6)	0 (0.0)	4.12 (0.832)	มาก	5
5) คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนควรจัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษา/งานฝึกปฏิบัติการผลิตข้าวพันธุ์ดี	64 (42.7)	49 (32.7)	29 (19.3)	6 (4.0)	2 (1.3)	4.11 (0.945)	มาก	7
6) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น	62 (41.3)	62 (41.3)	19 (12.7)	5 (3.3)	2 (1.4)	4.18 (0.875)	มาก	2
7) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมแก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป	63 (42.0)	53 (35.3)	28 (18.7)	5 (3.3)	1 (0.7)	4.15 (0.885)	มาก	4
8) ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอกับการดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์	73 (48.7)	47 (31.3)	21 (14.0)	4 (2.7)	5 (3.3)	4.19 (1.001)	มาก	1

จากตารางที่ 4.13 ผลการเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะระดับมากในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย 4.15) และในประเด็นย่อยทั้ง 8 ประเด็น ได้แก่ ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 4.19) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น (ค่าเฉลี่ย 4.18) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกมีการประมาณการผลผลิตจากต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.15) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมแก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 4.15) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวพันธุ์ดี (ค่าเฉลี่ย 4.12) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานของศูนย์แก่สมาชิกศูนย์อย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.12) คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนควรจัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษา/ดูงาน/ฝึกปฏิบัติการผลิตข้าวพันธุ์ดี (ค่าเฉลี่ย 4.11) และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมประชุม (ค่าเฉลี่ย 4.10)

ตารางที่ 4.14 ข้อเสนอแนะในการรับผลประโยชน์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

		ระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ					n=150		
		5	4	3	2	1	\bar{X} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
ข้อเสนอแนะ	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน				
	(คน) (ร้อยละ)	(คน) (ร้อยละ)	(คน) (ร้อยละ)	(คน) (ร้อยละ)	(คน) (ร้อยละ)				
3. การรับผลประโยชน์							4.11	มาก	4
							(0.783)		
1) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพสม่ำเสมอแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	53 (35.3)	74 (49.3)	20 (13.3)	2 (1.4)	1 (0.7)	4.17 (0.757)	มาก	2	
2) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีสวัสดิการในรูปแบบตัวเงินจากการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	57 (38.0)	54 (36.0)	32 (21.3)	1 (0.7)	6 (4.0)	4.03 (0.993)	มาก	4	

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n=150

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
3) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ข้าวชุมชน	55 (36.7)	61 (40.7)	23 (15.3)	5 (3.3)	6 (4.0)	4.03 (1.010)	มาก	3
4) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและหาแนวทางในการทำให้ผลประกอบการของศูนย์ข้าวชุมชนเพิ่มแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	69 (46.0)	54 (36.0)	21 (14.0)	2 (1.3)	4 (2.7)	4.21 (0.924)	มาก	1

จากตารางที่ 4.14 ผลการเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในการรับผลประโยชน์ของศูนย์ข้าวชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

การรับผลประโยชน์ของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะระดับมากในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย 4.11) และในประเด็นย่อยทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและหาแนวทางในการทำให้ผลประกอบการของศูนย์ข้าวชุมชนเพิ่มแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.21) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพสม่ำเสมอแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.17) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.03) และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีสวัสดิการในรูปแบบเงินจากการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.03)

ตารางที่ 4.15 ข้อเสนอแนะในการติดตามประเมินผลของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

n=150

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)			
4. การติดตามประเมินผล						4.18 (0.782)	มาก	1
1) คณะกรรมการควร เล็งเห็นถึงความสำคัญของ การติดตามประเมินผล	64 (42.7)	50 (33.3)	30 (20.0)	4 (2.7)	2 (1.3)	4.13 (0.917)	มาก	3
2) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควร ส่งเสริมให้ความรู้ ความ เข้าใจในเรื่องการติดตาม ประเมินผลแก่คณะกรรมการ และสมาชิก	63 (42.0)	49 (32.7)	34 (22.7)	2 (1.3)	2 (1.3)	4.13 (0.900)	มาก	3
3) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควร ส่งเสริมให้มีการติดตาม ประเมินผลครอบคลุม ทุกด้าน	64 (42.6)	49 (32.7)	34 (22.7)	1 (0.7)	2 (1.3)	4.15 (0.885)	มาก	2
4) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควร ส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วน ร่วมในการติดตาม ประเมินผล	76 (50.7)	47 (31.3)	26 (17.3)	0 (0.0)	1 (0.7)	4.31 (0.804)	มาก	1
เฉลี่ยรวม						4.15 (0.717)	มาก	

จากตารางที่ 4.15 ผลการเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในการติดตามประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

การติดตามและประเมินผล สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะระดับมากในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย 4.18) และในประเด็นย่อยทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 4.31) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการติดตามประเมินผลครอบคลุมทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย 4.15) คณะกรรมการควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการติดตามประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 4.13) และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการติดตามประเมินผลแก่คณะกรรมการและสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.13)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยเสนอประเด็นสำคัญโดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
- 3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัยเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา จำนวน 27 ศูนย์ จาก 10 อำเภอ รวม 662 คน คุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 150 คน ได้แก่ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนอำเภอสิงหนคร อำเภอสติงพระ และอำเภอรัตนภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งสร้างจากกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วนำไปทดสอบกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีครอนบาค-อัลฟา (Cronbach's alpha) และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม แล้วนำไปใช้สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 สรุปผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลและสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษามากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.23 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.40 คน ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม แต่เป็นสมาชิกกลุ่มและองค์กรอื่นในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ส่วนใหญ่เคยเข้าเข้าร่วมประชุม /

ฝึกอบรม และมีแรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลาในระดับมากที่สุด โดยต้องการช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน นอกจากนั้นมีความเสถียรและได้รับการยกย่องนับถือจากชาวบ้านเป็นแรงจูงใจระดับมาก ส่วนได้รับเงินค่าตอบแทนเป็นแรงจูงใจระดับน้อย

1.3.2 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวมระดับปานกลาง โดยแหล่งความรู้ แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) สื่อบุคคล ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนได้รับความรู้จากสื่อบุคคล ระดับมากในภาพรวม และจาก 6 แหล่ง ได้แก่ เกษตรอำเภอ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรผู้นำ นักวิชาการ หมอদিনอาสา และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ในระดับปานกลางจากเพื่อนบ้าน และในระดับน้อยจากเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน

(2) สื่อกิจกรรม ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนได้รับความรู้จากสื่อกิจกรรม ระดับมากในภาพรวม และจาก 4 แหล่ง ได้แก่ การประชุม การอบรม การสาธิต และการสัมมนา และในระดับปานกลาง จาก 3 แหล่ง ได้แก่ การรณรงค์ การศึกษาดูงานหรือการทำศนศึกษา และการจัดนิทรรศการ

(3) สื่อมวลชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนได้รับความรู้จากสื่อมวลชน ระดับปานกลางในภาพรวม และจาก 6 แหล่ง ได้แก่ โทรทัศน์ หอกระจายข่าว วิทยุ แผ่นพับ วารสารทางการเกษตร และป้ายโฆษณา ในระดับน้อยจากหนังสือพิมพ์ และในระดับน้อยที่สุดจากอินเทอร์เน็ต

1.3.3 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพในครัวเรือนคือ เกษตรกรรม ทำนาและสวนยางพารา รองลงมาคือรับจ้างทั่วไป มีแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.77 คน แรงงานจ้างเฉลี่ย 1.62 คน มีที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 11.41 ไร่ ที่ดินเช่าเฉลี่ย 9.81 ไร่ ขนาดพื้นที่ทำนาเป็นของตนเองเฉลี่ย 9.24 ไร่ ขนาดพื้นที่ทำนาตามโครงการศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ย 4.95 ไร่ รายได้จากการประกอบอาชีพภาคการเกษตรเฉลี่ยปีละ 63,744.67 บาท และรายได้จากนอกภาคการเกษตรเฉลี่ยปีละ 101,614.75 บาท แหล่งเงินทุนทางการเกษตรส่วนใหญ่จะใช้เงินทุนของตนเอง และมีส่วนน้อยกู้ แหล่งเงินกู้ที่สำคัญ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.)

1.3.4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมระดับมาก ในภาพรวมและใน 7 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน การคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ การตั้ง

กฎกติกาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนและจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนพัฒนาคุณภาพผลผลิตและบริการของศูนย์ข้าวชุมชน และการวางแผนพัฒนาทักษะ ความรู้ แก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนด้านการเงินการลงทุนของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนด้านการตลาด และการวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้าวชุมชน

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ การเข้าร่วมประชุม การคัดเลือกคณะกรรมการ การอบรมสมาชิกกลุ่ม การจัดทำแผน และการฝึกปฏิบัติ และระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ การรวบรวมผลผลิต การทัศนศึกษา/ดูงาน การเบิกจ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุน การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของศูนย์ข้าวชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น การได้รับความรู้ทักษะในการพัฒนาอาชีพความเป็นอยู่ และการได้รับการยอมรับจากชุมชน รองลงมาระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การมีรายได้เพิ่มขึ้น และการได้รับสวัสดิการ และระดับน้อย 1 ประเด็น คือ การได้รับผลกำไร/เงินปันผล

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ การติดตามประเมินคุณภาพผลผลิตและบริการ การติดตามประเมินผลการรวบรวมผลผลิต การติดตามประเมินผลการบริหารหรือการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวม การติดตามการดำเนินงานด้านการตลาด และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการเงิน/งบประมาณ

1.3.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา

1) ปัญหาในการดำเนินงาน ในภาพรวมระดับน้อย และเมื่อแยกเป็นปัญหาในการดำเนินงานแต่ละด้าน สรุปผลดังนี้

(1) ปัญหาในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนไม่มีการจัดทำแผน คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผน ขาดความร่วมมือในการวางแผนจากคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน และไม่มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนา

(2) ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนมีงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม สมาชิกไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี คณะกรรมการไม่ได้จัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษา ดูงาน/ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดี การประชุมชี้แจงการดำเนินงานมีไม่บ่อยครั้ง ศูนย์ข้าวชุมชนไม่มีการประมาณการผลผลิต ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมบ่อย และขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้สมาชิกและบุคคลภายนอกทราบ

(3) ปัญหาในการรับผลประโยชน์ของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ สมาชิกไม่มีสวัสดิการในรูปแบบตัวเงิน ได้รับความรู้และทักษะในการพัฒนาอาชีพน้อย ผลประกอบการของศูนย์ข้าวชุมชนมีน้อย และผลกำไรมีน้อย/ไม่มีเงินปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ข้าวชุมชน

(4) ปัญหาในการติดตามประเมินผล ได้แก่ การติดตามประเมินผลไม่ครอบคลุมทุกด้าน สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ คณะกรรมการไม่เห็นความสำคัญและไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม

2) ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ในภาพรวมระดับมาก และเมื่อแยกเป็นข้อเสนอแนะในการดำเนินงานแต่ละด้าน สรุปผลดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านการวางแผนแก่คณะกรรมการ ควรส่งเสริมให้ศูนย์มีการจัดทำแผน ควรกระตุ้นและจูงใจให้คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันวางแผน และแนะนำให้มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

(2) ข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีการประมาณการผลผลิตจากต้นทุนการผลิต ควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมแก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป ควรส่งเสริมให้มีการอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวพันธุ์ดี ควรส่งเสริมให้มีการชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนควรจัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษา/ดูงาน/ ฝึกปฏิบัติการผลิตข้าวพันธุ์ดี และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมประชุม

(3) ข้อเสนอแนะในการรับผลประโยชน์ของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและหาแนวทางในการทำให้ผลประกอบการของศูนย์ข้าวชุมชนเพิ่มแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ควรส่งเสริมให้มีความรู้ ทักษะ ในการพัฒนาอาชีพสม่ำเสมอแก่

สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ควรส่งเสริมให้มีการปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ข้าวชุมชน และควรส่งเสริมให้มีสวัสดิการในรูปแบบเงินจากการเป็นสมาชิก

(4) ข้อเสนอแนะในการติดตามประเมินผล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ควรส่งเสริมให้มีการติดตามประเมินผลครอบคลุมทุกด้าน และควรส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการติดตามประเมินผลแก่คณะกรรมการและสมาชิก นอกจากนี้ คณะกรรมการควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการติดตามประเมินผล

2. การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคลทางสังคมและเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.23 ปี ซึ่งอยู่ในวัยกลางคน จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งค่อนข้างน้อยกว่าเกษตรกรทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษายังพบอีกว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.40 คน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.77 คน ซึ่งครัวเรือนมีอาชีพเกษตรกรรม/ทำนา และทำสวนยางพารา รองลงมารับจ้างทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา มีพื้นที่การเกษตรเฉลี่ย 14.11 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ทำนาเป็นของตนเองเฉลี่ย 9.24 ไร่ และพื้นที่ทำนาตามโครงการศูนย์ข้าวชุมชน 4.95 ไร่ มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยปีละ 63,744.67 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ยปีละ 101,614.75 บาท จะเห็นได้ว่ารายได้จากการเกษตรน้อยกว่านอกภาคการเกษตรประมาณเฉลี่ยปีละ 37,870.08 บาท ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าครัวเรือนเกษตรกรมีอาชีพเกษตรกรรม/ทำนาและทำสวนยางพารา รองลงมา รับจ้างทั่วไป โดยเฉพาะรับจ้างกรีดยางและค่านาเกี่ยวข้าวในช่วงว่างจากการทำการเกษตรของตนเอง ทำให้มีรายได้จากนอกภาคการเกษตรสูงกว่าภาคการเกษตร ซึ่งเจ้าของสวนและนามีรายได้ต่ำกว่าราคายางลดลงกว่าแต่ก่อน บางรายพืชผลการเกษตรเสียหายจากการประสบอุทกภัย แต่ผู้รับจ้างกรีดยางและทำนายังคงได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้นหรือเท่าเดิม ประกอบกับเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 14.11 ไร่ มีลักษณะเป็นพื้นที่ทำนาเป็นของตนเอง 9.24 ไร่ และพื้นที่ทำนาครั้งหนึ่งนำมาจัดทำทำนาตามโครงการศูนย์ข้าวชุมชนคือ 4.95 ไร่ ซึ่งถือได้ว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีพื้นที่ทำกินจำนวนพอสมควรที่สามารถทำการเกษตรได้หลากหลายชนิด

เพื่อสร้างรายได้ภาคการเกษตรให้กับครอบครัว จึงมีต้นทุนการผลิตสูง จึงทำให้ต้องกู้จากแหล่งเงินทุนมาประกอบอาชีพการเกษตร นอกเหนือจากแหล่งเงินทุนของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อังคณา สุวานิช (2555: 47) ศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอมนอรัมย์ จังหวัดชัยนาท พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.99 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา

แรงจูงใจในการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในระดับมากที่สุดคือ ต้องการช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน และในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ มีความเสียสละ และการได้รับการยกย่องนับถือจากชาวบ้าน และระดับน้อยในประเด็นการได้รับเงินตอบแทน แสดงให้เห็นว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของตนเองเป็นหลักสำคัญ และมีความเสียสละมากกว่าการหวังที่จะได้รับค่าตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547: 281) สรุปประเด็นสำคัญของการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตรที่เน้นถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ทางส่งเสริมการเกษตร ซึ่งได้แก่ เกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร เยาวชนเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นสำคัญ ๆ ที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้ เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจ ให้กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในงานส่งเสริมการเกษตรได้มีโอกาสร่วมคิด ตัดสินใจ เลือกลงทุนในการพัฒนา ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการสร้างพลังอำนาจ ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นการที่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในงานส่งเสริมการเกษตรได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการคิดริเริ่ม การจัดการ การควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของชุมชน

2.2 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรในระดับมากจากเกษตรอำเภอและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และในระดับน้อยที่สุดจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่มีอายุมากและไม่มีความรู้ความสามารถในการค้นหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากอินเทอร์เน็ต ประกอบกับการทำงานมีความใกล้ชิดที่จะสอบถามหรือแสวงหาข้อมูลจากเกษตรอำเภอ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ได้ง่ายกว่า จึงได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรในระดับมากจากสื่อบุคคลประเภทเกษตรอำเภอและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

2.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมระดับปานกลาง ในภาพรวมและใน 3 ด้าน ได้แก่ การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล โดยด้านการวางแผนมีส่วนร่วมในระดับมากในภาพรวมและใน 7 ประเด็น ได้แก่ (1) การวางแผนในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (2) การคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ (3) การตั้งกฎกติกาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน (4) การวางแผนและจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (5) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน (6) การวางแผนพัฒนาคุณภาพผลผลิตและบริการของศูนย์ข้าวชุมชน และ (7) การวางแผนพัฒนาทักษะความรู้ แก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และมีส่วนร่วมระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การวางแผนด้านการเงินการลงทุนของศูนย์ข้าวชุมชน (2) การวางแผนด้านการตลาด และ (3) การวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิมลรัตน์ ใจบุญลือ (2545: 11-12) สรุปความหมายของลักษณะการมีส่วนร่วม คือการที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุและนำไปวางแผน แก้ไข ปรับปรุง ดำเนินการ ตลอดจนติดตามประเมินผลตามลักษณะของผู้เข้ามามีส่วนร่วมนั้น

การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน มีส่วนร่วมในระดับปานกลางในภาพรวม และมีส่วนร่วมในระดับมาก ใน 5 ประเด็น ได้แก่ (1) การเข้าร่วมประชุม (2) การคัดเลือกคณะกรรมการ (3) การอบรมสมาชิกกลุ่ม (4) การจัดทำแผน และ (5) การฝึกปฏิบัติ และมีส่วนร่วมระดับปานกลางใน 5 ประเด็น ได้แก่ (1) การรวบรวมผลผลิต (2) การทัศนศึกษา/ดูงาน (3) การเบิกจ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุน (4) การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น และ (5) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของประภาพร ศรีสถิตธรรม (2543: 179-184) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การรับผลประโยชน์มีส่วนร่วมในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น (2) การได้รับความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ และ (3) การได้รับการยอมรับจากสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การมี

รายได้เพิ่มขึ้น และ (2) การได้รับสวัสดิการ และมีส่วนร่วมระดับน้อย 1 ประเด็น คือการได้รับผลกำไร/เงินปันผล ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิมลรัตน์ ใจบุญถือ (2545: 14-15) สรุปจากทฤษฎีแนวความคิดและผลวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนทั่วไปในสังคมชนบทมักมีอาชีพที่คล้ายคลึงกันคือ อาชีพเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความสามารถและความสนใจในเรื่องการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน ดังนั้นถ้าโครงการต่างๆ สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนในเรื่องการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพก็จะส่งผลให้เศรษฐกิจดีขึ้น และเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ มากขึ้น ดังแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน เช่น อาชีพ ขนาดของที่ดินที่ถือครอง จำนวนแปลงที่ถือครอง ความคาดหวังว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น การได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ได้ทำลงไป ความต้องการได้รับวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต ปัจจัยทางด้านสังคม คือการที่บุคคลมีโอกาสนพบปะสมาคมกับผู้อื่น ได้รับความเคารพนับถือ ได้รับเกียรติ ย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการต่างๆ ประกอบกับการศึกษาแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยทางด้านสังคมที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ได้รับเกียรติและความต้องการได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพ ความต้องการที่จะได้รับคำแนะนำทางด้านวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ หากสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนได้รับผลประโยชน์นานาประการ ก็ย่อมมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

ส่วนการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ (1) การติดตามประเมินคุณภาพผลผลิตและ การบริการ (2) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวม (3) การติดตามการรวบรวมผลผลิต (4) การติดตามประเมินผลการบริหารหรือการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน (5) การติดตามการดำเนินงานด้านการตลาด และ (6) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการเงิน/งบประมาณ ทั้งนี้ใน 6 ประเด็นดังกล่าว สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเห็นว่า เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ จึงให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในประเด็นดังกล่าวในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อकिन รพีพัฒน์ (2527: 100-101 และ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง 2527 อ้างถึงในเจิมเพชร แก่นสา 2543: 48-50) เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนามในประเทศไทยว่า การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินโครงการ จะต้องเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการที่พวกเขาดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1.1 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

1) ควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านการวางแผนพัฒนาและการติดตามประเมินผลศูนย์ข้าวชุมชน แก่คณะกรรมการเกี่ยวกับการเงินการลงทุน การตลาด และการโฆษณาประชาสัมพันธ์

2) ควรส่งเสริมให้ศูนย์ข้าวชุมชนมีการจัดทำแผนประจำปีและแผนระยะยาวในการดำเนินการ

3) ควรกระตุ้นและจูงใจให้คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันวางแผน และ แนะนำให้มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4) ควรส่งเสริมและหาแนวทางในการเพิ่มขึ้นของผลประกอบการของศูนย์ข้าวชุมชนแก่สมาชิก ได้แก่ การเพิ่มการดำเนินกิจกรรมรวบรวมผลผลิต การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

5) ควรส่งเสริมให้มีการปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของสมาชิก

6) ควรใช้สื่อที่สมาชิกได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารระดับมาก เช่น จากสื่อ กิจกรรมประเภทประชุม อบรม สัมมนา และสาธิต นอกเหนือจากเกษตรอำเภอและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ในการถ่ายทอดความรู้ในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนให้มากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.1 ภาครัฐ

1) ควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอกับการดำเนินกิจกรรมในศูนย์ข้าวชุมชน

2) ควรมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(1) เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารของศูนย์ข้าวชุมชนทั้งหลาย

(2) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมศูนย์ข้าวชุมชนแก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป

(3) ส่งเสริมให้มีการอบรม การสาธิต แก่คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนและสมาชิก เกี่ยวกับการผลิตข้าวพันธุ์ดี และการติดตามประเมินผล

(4) ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ เพราะเกษตรกรเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกในการรับสื่อ

3.1.3 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

- 1) ควรทำความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
- 2) ควรร่วมวางแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนกับคณะกรรมการ
- 3) ควรเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา ทักษะศึกษาและฝึกปฏิบัติ กับศูนย์ข้าวชุมชนของตน
- 4) ควรมีการประมาณการผลผลิตจากต้นทุนการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี
- 5) ควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี
- 6) ควรร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชนแก่เกษตรกรทั่วไป

3.1.4 คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน

- 1) ควรชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
- 2) ควรกระตุ้นและจูงใจให้สมาชิกร่วมกันวางแผน และ แนะนำให้มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 3) ควรจัดให้มีการไปทัศนศึกษา/ ดูงาน/ ฝึกปฏิบัติการผลิตข้าวพันธุ์ดี ในสถานที่ต่างๆ ทั้งส่วนราชการและศูนย์ข้าวชุมชนอื่น
- 4) ควรหาแนวทางในการเพิ่มผลประกอบการของศูนย์ข้าวชุมชนแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
- 5) ควรกระตุ้นและจูงใจให้สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เข้าประชุม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษา/ ดูงาน/ ฝึกปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอ
- 6) ควรเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร และเผยแพร่ประประสัมพันธ์กับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น
- 7) ควรจัดให้มีการจัดสรรผลกำไรและเงินปันผลแก่สมาชิก เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ
- 8) ควรให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลศูนย์ข้าวชุมชน

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ในระดับจังหวัด เขต และประเทศ

3.2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เช่น ทักษะคิด ปัจจัยการผลิตที่คาดหวัง ฯลฯ เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ได้จริงมีประสิทธิภาพ

3.2.3 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในพื้นที่ เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบ และจัดทำเป็นผลสรุปร่วมกันเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมการข้าว. (2550). คู่มือการดำเนินงาน โครงการศูนย์ข้าวชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555.

กรุงเทพมหานคร

_____. (2551). ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว. กรุงเทพมหานคร: กรมการข้าว

_____. (2554). รายงานผลการดำเนินงาน โครงการศูนย์ข้าวชุมชน. กรุงเทพมหานคร:
กรมการข้าว.

_____. (2556ก.). รายงานผลการประกวดศูนย์ข้าวดีเด่น. กรุงเทพมหานคร: กรมการข้าว

_____. (2556ข.). ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว. กรุงเทพมหานคร: กรมการข้าว

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556). การดำเนินงาน โครงการศูนย์ข้าวชุมชน. กรุงเทพมหานคร

เกียรติพร ศรีชนะ. (2545). ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงาน โครงการศูนย์ข้าวชุมชน
จังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร

เข็มเพชร แก่นสา. (2543). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี

จิรศักดิ์ เสริมแสง. (2552). การวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลไผ่ อำเภอรัตนบุรี
จังหวัดสุรินทร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี

จังหวัดสงขลา. (2557, 13 มิถุนายน). ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจังหวัดสงขลา. สืบค้นจาก

<http://www.songkhla.go.th>

ชลธิชา เชื้อชาญ. (2555). ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

นภาพร เวชกามา (2554). ความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทำนาไร่ อำเภอ
กุฉินทน์ จังหวัดยโสธร (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2547). การวิจัยการส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ในประมวลสาระชุด
วิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 9 หน้า 276-333 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์.

- ประภาพร ศรีสถิตธรรม. (2543). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิมลรัตน์ ใจบุญถือ. (2545). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ข้าวชุมชน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2547). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร: บั๊กอาร์ท.
- วิษราพร ศิริเทพประไพ. (2550). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาระบบบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรของเหมืองแม่เมาะ*. (การค้นคว้าอิสระ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศราวุธ อินทรเทศ (2539). *การประเมินผลการฝึกปฏิบัติการทางด้านเกษตร*. สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร
- สุชญา ศรีสุพัฒนะกุล. (2555). *การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอรานกระด้าง จังหวัดกำแพงเพชร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สุวรรณเวศน์ ลีมทวีภู. (2550). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สัจจา บรรจงศิริ และคณะ. (2549). *รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สนับสนุนทุนจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี*.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา. (2555, 6 เมษายน). *รายงานผลการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน สืบค้นจาก* <http://www.songkhla.doae.go.th>
- สำนักงานจังหวัดสงขลา. (2556, 13 มิถุนายน). *ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจังหวัดสงขลา*. สืบค้นจาก <http://www.songkhla.go.th>
- สำนักงานจังหวัดสงขลา. (2557, 11 มิถุนายน). *แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา (2557-2560)* สืบค้นจาก <http://www.songkhla.go.th>
- อังคณา สุวานิช. (2555). *การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์เลขที่

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

คำตอบตามแบบสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นข้อมูลและประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบฟัง แล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ต้องการ หรือเติมข้อความผลจากการสัมภาษณ์ลงในช่องว่างตามที่กำหนดไว้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

1. เพศ 1.1 ชาย 1.2 หญิง A1
2. อายุ.....ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี) A2
3. ระดับการศึกษาสูงสุด A3
 - 3.1 ไม่ได้รับการศึกษา 3.2 ประถมศึกษาปีที่ 4
 - 3.3 ประถมศึกษาปีที่ 6 3.4 มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
 - 3.5 มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)
 - 3.6 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)
 - 3.7 ปริญญาตรี 3.8 อื่นๆ (ระบุ).....
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน A4
5. สถานภาพทางสังคม A5
 - 5.1 ไม่มี A551 5.2 มี A552
 - 5.2.1 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน A5521
 - 5.2.2 ประธานกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร A5522
 - 5.2.3 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล A5523
 - 5.2.4 อื่น ๆ (ระบุ)..... A5524

6. การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น A6
- 6.1 ไม่เป็น A661
- 6.2 เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A662
- 6.2.1 กลุ่มเกษตรกร A6621
- 6.2.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร A6622
- 6.2.3 กลุ่มยุวเกษตรกร A6623 6.2.4 กลุ่มลูกค้า ธกส A6624
- 6.2.5 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร A6625
- 6.2.6 กลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร A6626
- 6.2.7 อื่น ๆ (ระบุ)..... A6627

7. การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชน (ในระหว่างเดือนมกราคม 2557 ถึง ธันวาคม 2557) A9

- 7.1 ไม่เคยเข้าร่วม 7.2 เคยเข้าร่วม ในลักษณะ.....

8. แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการได้รับความรู้ ดังนี้

5 = ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด 4 = ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก

3 = ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารปานกลาง 2 = ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย

1 = ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด

แหล่งข้อมูลข่าวสารการเกษตร	ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร					รหัส
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
สื่อบุคคล						☐ A81
1. เกษตรอำเภอ						☐ A811
2. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร						☐ A812
3. นักวิชาการเกษตร						☐ A813
4. เจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน						☐ A814
5. อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน						☐ A815
6. หมอдинอาสา						☐ A816
7. เกษตรกรผู้นำ						☐ A817
8. เพื่อนบ้าน						☐ A818
9. อื่น ๆ (ระบุ).....						☐ A819

แหล่งข้อมูลข่าวสารการเกษตร	ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร					รหัส
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
สื่อมวลชน						☐ A82
1. วารสารทางการเกษตร						☐ A821
2. แผ่นพับ						☐ A822
3. หนังสือพิมพ์						☐ A823
4. โทรทัศน์						☐ A824
5. วิทยุ						☐ A825
6. หอกระจายข่าว						☐ A826
7. อินเทอร์เน็ต						☐ A827
8. ป้ายโฆษณา						☐ A828
9. อื่น ๆ (ระบุ).....						☐ A829
สื่อกิจกรรม						☐ A83
1.การประชุม						☐ A831
2. การอบรม						☐ A832
3.การสัมมนา						☐ A833
4.การณรงค์						☐ A834
5. การสาธิต						☐ A835
6. นิทรรศการ						☐ A836
7. การศึกษาดูงาน						☐ A837
8. อื่นๆ (ระบุ).....						☐ A838

9. แรงจูงใจในการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องใดช่องหนึ่งของ 5 ระดับ ตามความคิดเห็น

5 = ระดับแรงจูงใจมากที่สุด 4 = ระดับแรงจูงใจมาก 3 = ระดับแรงจูงใจปานกลาง

2 = ระดับแรงจูงใจน้อย 1 = ระดับแรงจูงใจน้อยที่สุด

ประเด็น	ระดับแรงจูงใจ					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
1. ต้องการช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน						☐ A71
2. ได้รับการยกย่องนับถือจากชาวบ้าน						☐ A72
3. มีตำแหน่งทางสังคม						☐ A73
4. เป็นตัวแทนของชาวบ้าน						☐ A74
5. มีความเสียสละ						☐ A75
6. ได้รับเงินตอบแทน						☐ A76
7. ได้รับผลประโยชน์อื่นที่ไม่ใช่เงินตอบแทน						☐ A77
8. อื่น (ระบุ).....						☐ A78

10. อาชีพในครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

A10

10.1 ทำนา A101 10.2 ทำสวนยางพารา A102

10.3 ทำสวนผลไม้ A103 10.4 หัตถกรรม A104

10.5 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ A105 10.6 พนักงานบริษัท A106

10.7 รับจ้างทั่วไป A10107 10.8 ค้าขาย A10108

10.9 อื่นๆ (ระบุ)..... A109

11. จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน.....คน

A11

12. จำนวนแรงงานจ้าง.....คน

A12

13. การถือครองที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

A13

13.1 เป็นของตนเอง จำนวน.....ไร่ A131

13.2 เช่า จำนวน.....ไร่ A132

13.3 ให้ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า.....ไร่ A133

14. พื้นที่ทำการเกษตร จำนวน.....ไร่ A14
 พื้นที่ทำนา จำนวน..... ไร่
 พื้นที่ทำนาตามโครงการศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน..... ไร่
15. รายได้จากการประกอบอาชีพในรอบปีที่ผ่านมา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A15
 15.1 ภาคการเกษตร.....บาท 15.2 นอกภาคการเกษตร.....บาท
16. แหล่งทุนทางการเกษตร A16
 16.1 ทุนของตนเอง A161
 16.2 กู้ แหล่งเงินทุนที่กู้ยืมมา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A162
 16.2.1 ญาติ/เพื่อนบ้าน A1621 16.2.2 นายทุน A1622
 16.2.3 กองทุนหมู่บ้าน A1623 16.2.4 ธนาคารพาณิชย์ A1624
 16.2.5 ธกส. A1625 16.2.6 สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร A1626
 16.2.7 อื่นๆ (ระบุ)..... A1627

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องใดช่องหนึ่งของ 5 ระดับ ตามความคิดเห็น

5 = ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด 4 = ระดับการมีส่วนร่วมมาก 3 = ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

2 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อย 1 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน B1

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
1. การวางแผนในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน						☐ B11
2. การวางแผนด้านการเงินการลงทุนของศูนย์ข้าวชุมชน						☐ B12
3. การวางแผนพัฒนาทักษะ ความรู้ แก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน						☐ B13
4. การตั้งกฎกติกาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน						☐ B14
5. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน						☐ B15
6. การวางแผนและจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว						☐ B16
7. การคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ข้าวชุมชน						☐ B17
8. การวางแผนด้านการตลาด						☐ B18
9. การวางแผนพัฒนาคุณภาพผลผลิตและบริการของศูนย์ข้าวชุมชน						☐ B19
10. การวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้าวชุมชน						☐ B10

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน

 B2

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
1. การเข้าร่วมประชุม						☐ B21
2. การจัดทำแผน						☐ B22
3. การรวบรวมผลผลิต						☐ B23
4. การคัดเลือกคณะกรรมการ						☐ B24
5. การเบิกจ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุน						☐ B25
6. การอบรมสมาชิกกลุ่ม						☐ B26
7. การทำศนศึกษา/คูงาน						☐ B27
8. การฝึกปฏิบัติ						☐ B28
9. การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น						☐ B29
10. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์						☐ B210

3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของศูนย์ข้าวชุมชน

 B3

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
1. การได้รับสวัสดิการ						☐ B31
2. การได้รับผลกำไร/เงินปันผล						☐ B32
3. การมีรายได้เพิ่มขึ้น						☐ B33
4. การได้รับความรู้ ทักษะ ในการพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่						☐ B34
5. การได้รับการยอมรับจากชุมชน						☐ B35
6. การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น						☐ B36

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม B4

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					สำหรับผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
1. การติดตามประเมินผลการรวบรวมผลผลิต						☐ B41
2. การติดตามประเมินคุณภาพผลผลิตและการบริการ						☐ B42
3. การติดตามการดำเนินงานด้านการตลาด						☐ B43
4. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการเงิน/งบประมาณ						☐ B44
5. การติดตามประเมินผลการบริหารหรือการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน						☐ B45
6. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวม						☐ B46

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในสงขลา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับปัญหา

5 = ระดับปัญหามากที่สุด 4 = ระดับปัญหามาก 3 = ระดับปัญหาปานกลาง

2 = ระดับปัญหาน้อย 1 = ระดับปัญหาน้อยที่สุด

3.1 ปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน C1

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					สำหรับผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
1. ด้านการวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน						☐ C11
1.1 ศูนย์ข้าวชุมชนไม่มีการจัดทำแผน						☐ C111
1.2 คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผน						☐ C112
1.3 ขาดความร่วมมือในการวางแผนจากคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน						☐ C113
1.4 ไม่มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนา						☐ C114
2. ด้านการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน						☐ C12
2.1 การประชุมชี้แจงการดำเนินงานมีไม่บ่อยครั้ง						☐ C121
2.2 ศูนย์ข้าวชุมชน มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมบ่อย						☐ C122
2.3 ศูนย์ข้าวชุมชนไม่มีการประมาณการผลผลิต						☐ C123

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					สำหรับผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
2.4 สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตข่าวพันธุ์ดี						☐ C124
2.5 คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนไม่ได้จัดให้สมาชิกไป ทักษะศึกษา/ ดูงาน/ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดี						☐ C125
2.6 ศูนย์ข่าวชุมชนขาดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข่าวชุมชนอื่น						☐ C126
2.7 ขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้สมาชิกและบุคคลภายนอกทราบ						☐ C127
2.8 ศูนย์ข่าวชุมชน มีงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอกับการดำเนินกิจกรรม						☐ C128
2.9 อื่นๆ						☐ C129
3. ด้านการร่วมรับผลประโยชน์						☐ C13
3.1 ได้รับความรู้ ทักษะ ในการพัฒนาอาชีพน้อย						☐ C131
3.2 ไม่มีสวัสดิการในรูปแบบเงินจากการเป็นสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน						☐ C132
3.3 ผลกำไรมีน้อย/ไม่มีเงินปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ข่าวชุมชน						☐ C133
3.4 ผลประกอบการของศูนย์ข่าวชุมชนมีน้อย						☐ C134
4. ด้านการติดตามประเมินผล						☐ C14
4.1 คณะกรรมการไม่เห็นความสำคัญของการติดตามประเมินผล						☐ C141
4.2 สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการติดตามประเมินผล						☐ C142
4.3 การติดตามประเมินผลไม่ครอบคลุมทุกด้าน						☐ C143
4.4 ไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล						☐ C144
4.5 อื่นๆ						☐ C145

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
3. ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	☐ C23
1) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ความรู้ ทักษะ ในการพัฒนาอาชีพ สม่ำเสมอแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน						☐ C231
2) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีสวัสดิการ ในรูปตัวเงินจากการ เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนแก่สมาชิก ศูนย์ข้าวชุมชน	☐ C232
3) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริม ให้มีการปันผลจากการร่วมดำเนิน กิจกรรมศูนย์ข้าวชุมชนแก่สมาชิกศูนย์ ข้าวชุมชน	☐ C233
4) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริม และหาแนวทางในการทำให้ ผลประกอบการของศูนย์ข้าวชุมชน เพิ่มขึ้นแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	☐ C234
5) อื่นๆ (ระบุ).....	☐ C235
4. ด้านการติดตามประเมินผล						☐ C234
1) คณะกรรมการควรเล็งเห็นถึง ความสำคัญของการติดตามประเมินผล	☐ C241
2) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริม ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการ ติดตามประเมินผลแก่คณะกรรมการ และสมาชิก	☐ C242
3) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริม ให้มีการติดตามประเมินผลครอบคลุม ทุกด้าน	☐ C243

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
4) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	☐ C244
5) อื่นๆ (ระบุ).....	☐ C245

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

นางสุนิตา พรหมเดชะ

...../...../.....

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสุนิตา พรหมเดชะ
วัน เดือน ปี	29 มกราคม 2514
สถานที่เกิด	อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	วท.บ. (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม พ.ศ.2538
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

